

TÜRK EĞİTİM TARİHİ

TÜRK EĞİTİM TARİHİNİN AMACI VE ÖNEMİ–.....	2
İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK DEVLETLERİNDE EĞİTİM–.....	5
İSLAMİYET'İN KABULÜNÜN TÜRK TOPLUMUNA ETKİLERİ–.....	10
Türk-İslam Devletlerinde Eğitim Kurumları ve Özellikleri–.....	11
OSMANLI DEVLETİ'NDE EĞİTİM–.....	27
Osmanlılarda Eğitim Kurumları–.....	28
Örgün Eğitim Kurumları–.....	30
KURTULUŞ SAVAŞI DÖNEMİ'NDE EĞİTİM–.....	56
CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE EĞİTİM–.....	60
CUMHURİYET DÖNEMİNDE EĞİTİM ALANINDAKİ GELİŞMELER–.....	72
TÜRKİYE'DE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME SÜRECİ–.....	90
EĞİTİME KATKIDA BULUNAN DÜŞÜNÜRLER–.....	97

TÜRK EĞİTİM TARİHİNİN AMACI VE ÖNEMİ

- ⦿ Eğitim tarihi, eğitimin zaman içinde izlediği yolu inceleyen bir bilim dalıdır. Eğitim bilimlerinin bir dalı olarak eğitim fakültelerinde ve ilgili enstitülerde araştırılmaktadır.
- ⦿ Tüm bilim dalları gibi eğitim bilimleri de kendi akademik geçmişini belgelemektedir. Türk eğitim tarihi, Türklerin eğitim alanındaki geçmişini araştırarak günümüz eğitim uygulama ve sorunlarına çözüm bulmak, geleceğe dönük planlama yapmak için yararlanabileceğimiz veriler sunar.

Türk Eğitim Tarihinin Kapsamı

- ⦿ Toplumun Eğitim Anlayışı
- ⦿ Eğitimle İlgili Her Tür Bilgi ve Belge
- ⦿ Ders Araç ve Gereçleri
- ⦿ Devletin Eğitim Politikası ve Eğitim Felsefesi
- ⦿ Yaygın Eğitim Kurumları
- ⦿ Eğitimle İlgili Kanun, Tüzük ve Yönetmelikler
- ⦿ Öğretmenlerin Zaman İçinde Değişen Nitelikleri
- ⦿ Ders Programları ve Kitapları
- ⦿ Örgün Eğitim Kurumları

- ⦿ Eğitim Kuramları ve Geliştirilen Eğitim Düşünceleri
- ⦿ Eğitimle İlgili Nitel ve Nicel Sonuçlar
- ⦿ Eğitim ve öğretimle ilgili kavramların açıklanması, örneklendirilerek anlaşılmasının sağlanması, gerçekleştirilen eğitim uygulamalarının kavranması, dönemler arası benzerlik ve farklılıkların nedenlerinin açıklanması, günümüz uygulamalarının yorumlanması, bazı olgu, kavram, kurum, kuruluş ve anlayışların zaman içinde değişimi gibi konular Türk eğitim tarihinin kapsamına girer.
- ⦿ Görülüyor ki Türk eğitim tarihinin konu kapsamı çok geniştir. Bunun nedenleri, eğitimin kapsamının geniş olması ve konuların uzun bir zaman kesiti içinde ele alınmasıdır.

Türk Eğitim Tarihinin Kapsamı, Amacı ve Önemi

- ⦿ Türk eğitim tarihi, Türklerin eğitim anlayış ve uygulamalarını inceleyerek dönemsel özellikleri ve zaman içinde ortaya çıkan farklılıkları belgelerle ortaya koyar. Dönemsel özellik ve farklılıkların değerlendirilmesi, günümüz eğitim sorunlarının daha iyi anlaşılmasına ve çözülmesine yardımcı olur.

TÜRK EĞİTİM TARİHİNİN DÖNEMLERİ

- ⦿ Türk eğitim tarihini dönemlere ayırmak, Hunlardan günümüze kadarki süreçte eğitimimizin seyrini daha iyi görebilmemizi sağlar.
- ⦿ Türk toplumunu derinden etkilemiş olan iki olay, İslamiyet'in Türklerce kabulü ve cumhuriyetin ilanı, Türk eğitim tarihi açısından da dönüm noktası olarak kabul edilmiştir.
- ⦿ Buna göre Türk eğitim tarihi, üç ana döneme ayrılır:
 - ▶ İlk Türk Devletlerinde Eğitim,
 - ▶ İslamiyet'in Kabulünden Sonra Türklerde Eğitim,
 - ▶ Cumhuriyet Döneminde Eğitim.

İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK DEVLETLERİNDE EĞİTİM

- Türk eğitim tarihi, bilinen ilk Türk toplumlarıyla başlar. İslamiyet öncesi dönemde Türk devletlerinden üçü ön plana çıkar: Hun, Kök Türk ve Uygur devletleri.
- Bunların eğitim görüş ve uygulamalarında görülen temel özellikler şunlardır:

İlk Türk Devletlerinde Eğitimin Temel Özellikleri

- Eğitim anlayışı ve uygulamaları toplumun yaşama biçiminin etkisiyle şekillenmiştir.
- Eğitimde toplumun töresi çok önemlidir.
- Bu dönemde örgün eğitim kurumlarının bulunduğunu gösteren kesin bir delil yoktur.
- Şiir, atasözü gibi sözlü edebiyat ürünlerinin halk eğitiminde önemli rolü vardır.
- Eski Türklerde mesleki eğitim önemlidir.
- Dışa dönük, akıncı, mert bir insan modeli olan “alp” tipine önem verilir.

Asya Hun Devleti'nde Eğitim

- Asya Hun Devleti Dönemi, Türk eğitim tarihinde ilk belirgin uygulamaların görüldüğü zaman dilimidir.

- Özellikle Mete Han zamanında, güçlü bir orduyu ve güçlü bir toplumu hedefleyen, etkin ve disiplinli bir eğitim yaşamının bulunduğu bilinmektedir.
- Bir tür yaygın eğitim niteliği taşıyan bu yapının temel amaçları aşağıda verilmiştir:

Toplum Eğitimi

- Göçebe yaşam tarzına uygun ve dinamik bir toplum oluşturmak
- Bağımsız yaşamayı ideal edinmiş, cesaretli ve dayanışmacı bir toplum oluşturmak
- Toprağın kutsallığını yeni nesillere kavratmak

Askerî Eğitim

- Dış tehditlere karşı önlem almak
- Güçlü bir askerî yapı oluşturmak
- Eli silah tutan her Türk'ü askerî eğitimden geçirerek toplumu savaşa hazır tutmak

Mesleki Eğitim

- Hayvan ürünlerinin işlenmesi (et, süt, kürk, deri, yün) ve halı dokumacılığına yönelik eğitim yapılmasını sağlamak
- Maden işleme alanında meslekî eğitimi ön plana çıkarmak, ordunun ihtiyacı olan ok ve yay yapımını öğretmek

Dinî Eğitim

- İktidarın varlığını güçlendirmek ve pekiştirmek için dinî motifleri kullanmak
- Şaman, kam adı verilen din adamları vasıtası ile yapılan dinî tören ve ayinlerle halkı eğitmek

Kök Türklerde Eğitim

- ⦿ Kök Türk Devleti, pek çok açıdan Asya Hun Devleti'nin devamı gibidir. Bu nedenle Hunların ve Kök Türklerin eğitim anlayış ve uygulamaları arasında benzerlikler görülmektedir.
- ⦿ Bununla birlikte elimizde Kök Türklere ait yazılı eserlerin bulunması, Türk eğitim tarihi açısından onları Hunlardan farklı kılmaktadır. Bulunan yazılı eserler ve kullanılan Kök Türk alfabesi, bu dönemde yazının eğitim aracı olarak kullanıldığının veya yazı eğitiminin var olduğunun da bir kanıtıdır.
- ⦿ Kök Türklerde Eğitimi Biçimlendiren Etkenler
 - ⦿ Kök Türk alfabesinin kullanılması
 - ⦿ Bilginin yazılı olarak aktarılması (örneğin Orhun Yazıtları)
 - ⦿ Kök Türk töresi
 - ⦿ Türk toplumunun devamlılığını sağlamaya yönelik politikalar
 - ⦿ Bozkır yaşamı
- ⦿ Kök Türkler Dönemi eğitiminin öğreti ve hedeflerini ortaya koyan en önemli kaynak, Orhun Yazıtları'dır. Bu yazıtlar, dönemi hakkında bilgi vermekle kalmayıp geleceğe ilişkin uyarılarıyla topluma ve liderlere yol göstermiştir.

- Günümüzde Moğolistan sınırları içinde yer alan Orhun Yazıtları, ilk defa Danimarkalı Vilhelm Thomsen (Tomsen) tarafından okunmuştur.

Uygurlarda Eğitim

- Türk eğitim tarihinde, eğitimde kurumsallaşmanın başladığı Uygurlar Döneminin ayrı bir önemi vardır. Bu dönemde planlı ve örgün eğitime geçilmiş, Uygur alfabesi ve matbaa kullanılmıştır.

Uygurlarda Eğitimin Özellikleri

- Yerleşik hayata geçilmesi, eğitimin kurumsallaşmasını sağladı.
- Kâtiplik, danışmanlık, elçilik gibi görevlere önem verildi.
- Din adamlarının toplumda eğitici rol üstlendiği bu dönemde ibadethaneler kütüphane olarak ve eğitim amaçlı da kullanıldı.
- Çevre kültürlerin incelenmesi ve hatta kabul edilmesi, eğitim anlayışını zenginleştirdi Uygur alfabesinin ortaya çıkışıyla eğitim daha sistemli hâle geldi.
- Matbaanın kullanılması, eğitim ve öğretimin önemli araçlarından biri olan kitapların çoğaltılmasını kolaylaştırdı.

İslamiyet Öncesi Türk Devletlerinde Eğitimi Etkileyen Dış Etkenler

- ⦿ Türk çocuklarının eğitiminde, Türklere esir düşmüş yabancı memurlardan yararlanılması (serbest bırakılmak artıyla)
- ⦿ Çinceden yapılan çeviriler
- ⦿ Tüccarlar vasıtasıyla meydana gelen kültür aktarımı
- ⦿ Türk beyleriyle evlenen Çinli prenseslerin getirdiği, Çin kültür ve eğitimine ait fikirler
- ⦿ Çeşitli nedenlerle Türk devletine sığınan Çinli düşünce adamlarının etkileri
- ⦿ Çin'den gelen ve Çin'e giden diplomatların etkileri

İslamiyet'ten Önceki Türklerde Yetiştirilmek İstenen İdeal İnsan Tipi

- ⦿ Hun tarihi ile arasındaki büyük yakınlıktan MÖ II. yüzyılda doğduğu anlaşılan Hun-Oğuz Destanı, MS XIII. yüzyılda yazıya geçirilmiştir.
- ⦿ Asırlar boyunca canlılığından bir şey kaybetmeden yaşaması, bu destanın Türk ulusunca ne derece benimsendiğini göstermektedir.
- ⦿ Destanın kahramanı Oğuz Kağan, İslamiyet'in kabulünden önceki Türk toplumlarında ideal insan tipini sembolize eden "alp"a iyi bir örnektir.

İSLAMİYET'İN KABULÜNÜN TÜRK TOPLUMUNA ETKİLERİ

Topluluk Adı	Din ve İnanış
Hunlar, Kök Türkler	Gök Tanrı inancı ve Şamanizm
Uygurlar	Budizm ve Manihaizm
Macarlar, Bulgarlar	Hristiyanlık
Hazarlar	Musevilik

Yukarıdaki şemada ilk Türk devletleri dönemindeki yaygın dinî inanışlar verilmiştir. Bu dinlerin benimsenmesinde hükümdarların, ülkelerin coğrafi konumlarının ve komşu ülkelerle kültür etkileşiminin büyük etkisi vardır.

- İslamiyet'in Türkler arasında kabulü VIII. yy.da başlamış, Oğuzların kitleler hâlinde bu dine geçişi X. yy.da olmuştur. İslamiyet, Oğuzlarla Anadolu coğrafyasına da yayılmıştır.
- İslamiyet'e geçişi izleyen ilk yıllarda eski Orta Asya kültür ve geleneklerinin Türkler üzerindeki etkisi sürmüştür, daha sonraki dönemlerde ise bu etki azalmıştır.

- ⦿ Din ve inanış, kültür ve uygarlığın oluşmasında rol oynayan temel unsurlardandır. Nitekim İslamiyet'in kabulünden önceki Türk toplumlarının siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarının şekillenmesinde de din ve inanışın önemli bir rolü vardır.
- ⦿ Yeni bir dini benimsemek, o dinin etrafında gelişen uygarlığın üyesi olmak anlamına gelir.
- ⦿ Örneğin Türkler, İslamiyet'i kabul ettikten sonra İslam uygarlığının etkisi altına girmiş ve zaman içerisinde onun gelişmesinde önemli roller üstlenmişlerdir.

Türk-İslam Devletlerinde Eğitim Kurumları ve Özellikleri

Örgün Eğitim Kurumları

- ⦿ Medreseler
- ⦿ Mektepler

Yaygın Eğitim Kurumları

- ⦿ Ribat
- ⦿ Cami, Mescit
- ⦿ Kütüphane
- ⦿ Tekke, Zaviye

Medreseler

- ⦿ İlk medreseler Karahanlılar tarafından kurulmakla birlikte medreseleri sistemli ve kalıcı eğitim kurumları hâline getirenler Selçuklular olmuştur. Bu kurumların bazı temel özellikleri şunlardır:
- ⦿ Medreseler, bugünkü üniversite kampüslerine benzeyen yerleşkelere sahipti.
- ⦿ Arapçanın İslam dünyasında bilim dili olarak yaygınlaşması, medreseler vasıtasıyla olmuştu.
- ⦿ Kullanılan eğitim yöntemleri, İslam dünyasındaki tüm eğitim ve bilim kurumlarınca benimsenmişti.
- ⦿ Medreselerden mezun olanlara verilen icazetname isimli belge, bugünkü diplomanın ilk örneklerindendir.
- ⦿ Selçuklular Dönemi'nde Nizamiye Medreseleri başta olmak üzere bazı medreseler, döneminin en ileri eğitim ve bilim kurumları olmuştu.
- ⦿ Özellikle Endülüs (İspanya) medreseleri, Avrupa'da bilimin canlanmasında önemli rol oynamıştı.
- ⦿ Medreselerde devamlı statüde müderris (öğretim elemanı, hoca, profesör) istihdam edilmiş ve bunlar arasında kademeli yükselme sistemi uygulanmıştı.
- ⦿ Devletin ihtiyacı olan üst düzey memurları yetiştiren medreselere büyük önem verilmişti.
- ⦿ Yoksul ve yetenekli öğrenciler medrese yerleşkelerinde barınmış; öğrencilerin yeme, içme, eğitim gibi tüm masrafları medrese vakıflarınca karşılanmıştı.

- ⦿ Medreseler, din bilimlerinin yanı sıra pozitif bilimler de okutulduğu eğitim kurumlarıydı.
- ⦿ Medreselerin giderleri; sultanlar, devlet adamları ve varlıklı kişiler tarafından kurulan vakıflarca karşılanıyordu.
- ⦿ Medreselerde eğitim, parasızdı.

Mektepler

- ⦿ Küttap veya mektep adı verilen yerlerin esas amacı, yazı yazmayı ve okumayı öğretmektir.
- ⦿ Mektepler, zaman içinde okuma yazmanın yanı sıra kıraat (Kur'an'ın usul ve kaidesine göre okunması) ilmi, basit dinî bilgiler ve ibadet şekilleri, hattâ basit hesaplama yollarının da öğretilmeye başlanmasıyla çok yönlü eğitim kurumları hâline geldi.

Ribat

- ⦿ Ribatlar, önceleri sınırlarda güvenliği sağlamak üzere yapılmış askerî nitelikli kurumlardı. Zamanla sosyal yaşamın bir parçası hâline geldiler.
- ⦿ Benzer görev üstlenmiş olmaları nedeniyle birçok eserde ribat adı, kervansaray ve hankah ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır.
- ⦿ Ribatlar genellikle dört tarafı surlarla çevrili, içlerinde geniş bir avlusu bulunan; mescit, aşhane, yatakhane, hamam, şifahane, ayakkabıcı ve ahırlar gibi birçok hizmet bölümünden oluşan yapılardı.

- ⦿ Bu yapılarda, eğitim görmek isteyen kimsesiz öğrenciler için okul ya da derslikler de bulunuyordu.
- ⦿ X. yy.da sayıları on bin civarında olan ribatlar, zamanla Selçuklu medreselerine de etki etmiştir.
- ⦿ Karahanlılardan kalan başlıca ribatlar içinde Ribatımelik, Daya Hatun Kervansarayı, Akçakale Kervansarayı sayılabilir.

Cami

- ⦿ Cami ve mescitler; ibadet amaçlı kurulmuş olmakla birlikte toplantıların yapıldığı, mahkeme işlemlerinin görüldüğü, ziyafetlerin düzenlendiği, alışveriş yapılabilen, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin de yürütüldüğü mekânlardı.
- ⦿ Cami ve mescitlerde ibadetten önce ve sonra Kur'an ve ilahiler okunur, vaaz ve hutbeler verilir, kussas olarak adlandırılan hikâyeciler tarafından dinî ve ahlaki hikâyeler anlatılırdı. Bu hikâyeler, toplum eğitiminde önemli bir rol oynamıştır.

Kütüphaneler

- ⦿ Karahanlılar, Harzemşahlar, Gazneliler ve Selçuklular dönemlerinde, Türkistan ve Maverâünneh-r'de önemli ilim merkezleri haline gelen Buhara ve Taşkent gibi yerlerde kütüphaneler kurulmuş, buralara; gerek devlet adamları, gerekse alimler tarafından binlerce cild kitap vakf edilmişti.

- ⦿ Bu kütüphanelerde, ilim ehline istifadesi için imkanlar sunulmuş ayrıca kitap yazdırmak ve temin etmek için her türlü imkanlar seferber edilmiştir. Kütüphanelerde din ilimleri, astronomi, coğrafya, matematik, tıp, geometri ve tarihe dair binlerce kitap bulunurdu.

Tekke-Zaviye

- ⦿ İşlevleri aynı olan bu kurumların büyük yerleşim merkezlerinde kurulanlarına tekke, daha küçük yerlerde kurulanlarına ise zaviye adı verilmiştir.
- ⦿ Belli yaşa gelen erkekler, bir tarikate girerek tekkeye yöneliyor; burada çok disiplinli bir kültür ortamında yetiştirme olanağı buluyorlardı.
- ⦿ Tekkelerde dil, edebiyat, müzik, sanat, iş ahlakı, sosyoloji, sağlık eğitimi veriliyordu. Bu bakımdan tekke; din, din hukuku ve Arapça öğreten medreselerden farklıydı.

KARAHANLILARDA EĞİTİM

- 840 yılında Orhun bölgesindeki Uygurların tarih sahnesinden çekilmesiyle temelleri atılan Karahanlı Devleti, XI. yy. ortalarında Doğu Karahanlı Devleti ve Batı Karahanlı Devleti olarak ikiye ayrılmış; XIII. yy.da da Karahanlıların hâkimiyeti sona ermiştir.
- İslamiyet'i kabul eden Karahanlılar Dönemi'nde Türklerin toplum yapısında önemli değişiklikler olmuş; eski Türk kültürü ile İslam kültürünün kaynaşması sonucunda Türk-İslam kültürü ortaya çıkmıştır.
- İslamiyet'in kabulünden sonra sosyal, siyasi ve ekonomik alanlardaki önemli değişimlerin doğal bir sonucu olarak eğitim anlayışı ve uygulamaları da değişmiştir.
- Eski Türklerdeki töreye dayalı eğitim anlayışı Karahanlılar Dönemi'nde değişime uğramış, İslam dini ve kültürünün öğretilmesi amacıyla dönemin en önemli örgün eğitim kurumları olan medreseler açılmıştır.
- Devlet adamları, bilgin ve sanatçıları koruyup desteklemişlerdir.
- Karahanlılar Dönemi'nde olduğu gibi Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde de bilimsel eserlerin hükümdarlara ithaf (adına sunma) edilmesi, bunun delili olarak gösterilebilir.
- Karahanlılar Dönemi'nde örgün eğitim kadar yaygın eğitime de önem verilmiş, meslek eğitiminin çocuk yaşlarda başlamasına dikkat edilmiştir.

Karahanlılar Dönemi'nde eğitimi şekillendiren etkenler şunlardır:

- Uygur alfabesi ile Arap alfabesinin birlikte kullanılması
- Eğitimle hedeflenen insantipinin değişmesi
- İslamiyet'in kabulü ile başlayan yeni eğitim anlayışı
- Devlet adamlarının eğitim ve öğretime büyük önem vermesi
- Farabi, İbni Sina gibi düşünür ve bilim adamlarının etkisi
- Arapça ve Farsça eserlerin Türkçeye çevrilip okunması
- Yerleşik hayata geçiş ve örgün eğitim kurumlarının yaygınlaşması

Eğitime Katkıda Bulunan Düşünürler:

Kaşgarlı Mahmut (XI.yy.)

- Bilinen en eski Türk dili araştırmacısıdır. Araplara Türkçe öğretmek amacıyla Dîvânü Lügati't-Türk adlı eserini yazdı.
- Bu eserinde, yaşadığı devirdeki Türk illerinin ve boylarının kullandığı ağızları canlı olarak tespit etti.
- Devrine ait 7500'den fazla Türkçe kelime ile Türk halk edebiyatına ait çok sayıda şiir, deyim ve atasözü içeren Dîvânü Lügati't-Türk, Türkçenin ilk sözlük ve dil bilgisi kitabıdır.

- ⦿ Edebiyat, tarih, coğrafya ve sosyoloji açısından da zengin bir kaynaktır.

İbni Sina (XI. yy.)

- ⦿ Mantık, matematik, astronomi eğitimi gördü. Bir süre tıpla ilgilendi. Özellikle hastalıkların yayılış nedenlerini araştırdı. Fizik ve felsefe de ilgi alanındaydı.
- ⦿ Bilimlerin sınıflandırılması ile ilgili çalışmalar yaptı. Metafiziği (Aristo metafiziği), Yeni Platonculuk ile kelamı birleştirerek yeni bir zemine taşıdı.
- ⦿ İsmi Avrupalılarca Avicenna olarak telaffuz edilen İbni Sina'nın Kanun adlı eseri (El-Kanun Fi't-Tıb), Avrupa'da tıp eğitiminde ders kitabı olarak yüzyıllarca kullanıldı.

Balasagunlu Yusuf (Yusuf Has Hacıp) (XI. yy.)

- ⦿ Edip, şair ve devlet adamıdır. Doğu Türkistan'da Balasagun şehrinde doğdu. Kutadgu Bilig adlı ünlü eseri yazdı.
- ⦿ Bu eserde Türklerin ahlak, hukuk ve devlet yönetimi ile ilgili törelerini dile getirdi.
- ⦿ Kitabını 1070'te edebiyata merakı olan Karahanlı Hükümdarı Ulu Kara Buğra Han'a sundu.
- ⦿ Hükümdar, eserini çok beğendiği Balasagunlu Yusuf'u Has Hacıp unvanını vererek ve yüksek memurluk görevine atayarak ödüllendirdi.

Ahmet Yesevi (XII. yy.)

- ⦿ Mutasavvıf ve şairdir. Hikmet adı verilen öğretici şiirleriyle tanındı.
- ⦿ Döneminde birçok derviş yetiştiren ve insanları etkileyen Hoca Ahmet Yesevi, ölümünden sonra da öğrencileri ve eserleriyle tesirini sürdürdü.
- ⦿ Onun açtığı yol, Yesevilik olarak adlandırıldı. Anadolu'da Türk nüfusunun artmasında ve İslamiyet'in yayılmasında etkin bir rol oynadı.

Farabi (X. yy.)

- ⦿ Medrese öğrenimi gördü, Harran'da felsefe araştırmaları yaptı. Aristo'nun etkisinde kalan Farabi, bilimleri fizik, matematik, metafizik bilimler olarak sınıflandırdı.
- ⦿ Bu yöntem, Avrupalı bilginlerce de kabul gördü. İnsan ahlakının temelini bilgi olarak gören Farabi, hava titreşimlerinden ibaret olan ses olayının ilk açıklamalarını yaptı. Bu yöntemden hareketle müzik aletlerinin yapımı ile ilgili kuralları da ortaya koymuş oldu.

SELÇUKLULARDA EĞİTİM

- Geniş sınırlara sahip olan Büyük Selçuklu Devleti, Türk-İslam devletleri içinden seçkin bir yere sahiptir. Devlet teşkilatlanmasında Karahanlılardan etkilenen Büyük Selçuklu Devleti (Anadolu Selçuklu Devleti dâhil), eğitim kurumlarını da onlardan örnek almıştır.
- Selçuklular, bu kurumları daha da geliştirerek sonraki Türk devletlerine örnek olmuştur. Selçuklu-lar Dönemi'nde Nizamiye Medreseleri açılmış; birçok şehir, bilim ve kültür merkezi hâline gelmiştir.
- İlk dönemlerinde eski Türk geleneklerini sürdüren Selçuklular üzerinde zamanla Arap ve Fars kültürünün etkisi artmıştır. Selçuklu Dönemi eğitim kurumları içinde medreseler, ahilik ve atabeylik ön plana çıkmaktadır.

Ahilik

- Eğitim, iyi insan yetiştirme amacına hizmet etmektedir. Çoğu zaman öğretim ile birlikte anılmak-tadır. Eğitimin bir tanımı da taklit yolu ile davranış edinme, çevresel (dıştan gelen) etkenlerle bilgi ve beceri kazanma ve kazandırma süreci olarak karşımıza çıkmaktadır.
- Selçuklularda ahilik adı verilen esnaf örgütlenmesi, bu özellikleri taşımaktaydı.
- Ahilikte gaye; doğudan, Asya'daki büyük ve uygar Türk şehirlerinden gelen çok sayıdaki sanat-kâra iş bulmak; onların yerli Bizans sanatkârları ile rekabet edip tutunabilmeleri için yaptıkları

malların kalitesini korumak, üretimi ihtiyaca göre ayarlamak, ayrıca sanatkârlara olumlu tutum ve davranışlar kazandırarak mesleklerinin inceliklerini öğretmek idi.

- Üyelerin korunması, ortak fiyatların belirlenmesi, çalışamayacak durumda olanlara yardım edilmesi, paranın bir amaç değil araç olması da ahiliğin temel ilkelerindendi. Siyasi otoritenin bu kurumlar üzerinde herhangi bir denetimi yoktu.
- Kurucusu Ahi Evran olan ahiliğin kökenleri, eski Türk devletlerine kadar dayanır. Ahilik, eğitimin doğumdan ölüme dek devam eden bir süreç olduğu ve eğitimde ezberciliğin değil yaparak, yaşayarak öğrenme ilkesinin uygulandığı bir kurumdur. Ahilikte yamaklıkla başlayan eğitim; çıraklık, kalfalık, ustalık aşamalarından oluşurdu.
- Ahiler, okuma yazma öğrenir ve mesleki eğitimden geçerlerdi. Bununla birlikte Türkçe, Arapça, Farsça, matematik, tarih, din, spor ve müzik gibi pek çok alanda eğitilerek yüksek karakterli insan olmak üzere yetiştirilirlerdi.

Atabeylik

- Hunlardan itibaren tüm Türk devletleri, devlet yönetimine büyük önem vermiştir. Hükümdarlar, kendilerinden sonra da devletin güçlü ve sağlam kalması amacı ile tahta geçebilecek tüm oğullarının en iyi şekilde yetiştirilmesi için, sistemleşmiş, geleneksel bir yol izliyorlardı.

- Selçuklu sultanları özellikle uç eyaletlerine henüz yaşları küçük olan şehzadelerini vali olarak tayin ediyorlardı. Genç ve deneyimsiz şehzade, ileride devleti yönetebilmek için gerekli bilgi ve becerileri, vasi (mirası yöneten) ve eğitici sıfatıyla atanmış bir atabey kılavuzluğunda öğreniyordu.
- Türkler tarih boyunca, toplum içinde saygınlık kazanmış, yol gösteren, edep öğreten ulu kişilere “ata” unvanını verdiler.
- Ata ve bey kelimelerinden oluşan atabey unvanı, Selçuklular devrinde ortaya çıkmıştır. Bu kavram, lala kavramıyla çoğu zaman birlikte veya birbirinin yerine geçecek şekilde kullanılmıştır. Bu unvanı taşıyan ilk kişi Nizamülmülk’tür.
- Atabeyler, üstün bir paye sahibi olurlar ve devlet protokolünde önemli kişiler arasında yer alırlardı. Bu durumdan atabeyliğin Büyük Selçuklu Devleti’nde çok yüksek bir görev olduğu ve sonradan bir unvan niteliği aldığı anlaşılmaktadır.
- Şehzadelerin ileride tahta çıkma olasılıkları bulunduğundan eğitimlerinde bebekliklerinden başlanarak atabeyler görevlendirilirdi.
- Atabey, sorumlu olduğu şehzadeyi eğitirken çok geniş yetkilere sahipti. Atabey tarafından şehzadeye öncelikle askerî eğitim verilirdi. Kültür dersleri ikinci derecedeydi ve şehzadenin yeteneğine göre düzenlenirdi.

- ⦿ Atabeyler; üstün askerî başarı gösteren komutanlar arasından seçilen, iyi huylu, devlete sadık, cesur, akıllı, adalet ve hoşgörü sahibi, problem çözme yeteneğine sahip, olgun kişilerdi.
- ⦿ Alparslan'ın henüz küçük yaşta olan veliahdına, asker kökenli olmayan veziri Nizamülmülk'ü atabey tayin etmesi, Nizamülmülk'ün önemini ve nüfuzunu gösteren bir istisnadır.
- ⦿ Atabeyler, hocalık yaptıkları şehzadelerin bulunduğu toprakları da yönetmiştir. Bu, bir süre sonra birtakım sakıncaları da ortaya çıkarmıştır.
- ⦿ Başlangıçta kendi şehzadelerini tahta çıkarmak şeklinde başlayan bu durum, sonra bütün ülke yönetimini ele geçirmek için yapılan iç savaflara da yol açmıştır.
- ⦿ Nitekim merkezden kopuk atabeylik devletlerinin ortaya çıkması, Selçukluların çöküşüne yol açan sebeplerden biridir.

Eğitime Katkıda Bulunan Düşünürler:

Nizamülmülk (XI. yy.)

- ⦿ Asıl adı Hasan'dır. Uzun yıllar vezirlik ve devlet adamlığı yapmıştır.
- ⦿ Selçuklu Devleti'nin başarılı bir dönem geçirmesinde (Alparslan ve Melikşah zamanları) büyük katkısı vardır. Aslen İranlıdır.
- ⦿ Siyasetnâme adlı eseri yazmış ve ünlü Nizamiye Medreselerini kurmuştur.

Mevlâna (XIII. yy.)

- Ünlü Türk düşünürünün bilinen eserleri, Mesnevi ve Dîvân'dır. Mesnevi, pek çok dile çevrilmiş ve tüm dünyada ilgi görmüştür.
- Mevlâna şiirlerinde hoşgörü, insan sevgisi, ahlaki değerler gibi kavramları işlemiştir. Mevlevilik tarikatının kurucusudur.

Yunus Emre (XIII. yy.)

- Ünlü Türk tasavvuf şairi ve düşünürüdür. Taptuk Emre dergâhında kırk yıl kalmış, kendi deyiimiyle pişmiştir. Anadolu'nun Türkleşmesinde etkin rol oynamıştır.
- Bugün bile kolaylıkla anlaşılan arı bir Türkçeyle şiirler söylemiştir. Yunus Emre'nin şiirleri Dîvân'ında toplanmıştır.

Nasrettin Hoca (XIII. yy.)

- Anadolu'da yaşamış ünlü halk eğitimcisidir. Fıkralarının tümünün ona ait olduğu kesin bilinmemekle birlikte fıkralarda aynı kıvrak zekâ, eleştirel bakış açısı, ders verme özelliği görülür.
- Medrese hocalığı ve cami hocalığı yaptığı söylenir. Akşehir'de yaşadığı bilinmektedir.

Hacı Bektaş Veli (XIII. yy.)

- ⦿ Horasan doğumlu olup 1240'ta Anadolu'ya geldiği sanılmaktadır. Anadolu'da Bektaşiliğin yayılmasına önderlik etmiş; düşünceleri ve öğretisi, Dört Kapı Öğretisi adıyla yayılmıştır.
- ⦿ Osmanlı Devleti'nde Kapıkulu Ocakları da onun öğretisini benimsemiştir. Hacı Bektaş Veli, eserlerinde tasavvuf kültürüne yer vermiş; hoşgörü ve sevgiyi işlemiş, sır saklamanın önemini vurgulamıştır. Fevâidnâme, Nasihatler, Makâlât gibi eserleri vardır.

Âşık Paşa (XIII-XIV. yy.)

- ⦿ Türk dilinin gelişmesi için büyük çaba harcayan ve Türkçenin her alanda kullanılmasını teşvik eden Âşık Paşa, ünlü Türk mutasavvıfı Baba İlyas'ın torunudur.
- ⦿ Kırşehir ve çevresinde yaşamış, ahi teşkilatına katılmıştır. Şiirlerinde yurt sevgisi, dünya barışı, dostluk ve kardeşlik gibi kavramları tasavvufi bir dille anlatmıştır. Şiirlerini topladığı eserinin adı Garibnâme'dir.

OSMANLI DEVLETİ'NDE EĞİTİM

- Osmanlı Devleti, 1299'da Söğüt-Bilecik'te kuruldu. XIV-XV. yüzyıllarda Anadolu'dan Afrika, Asya ve Avrupa kıtalarına yayılarak sınırlarını genişletti.
- 1453'ten itibaren Yükselme Dönemini yaşamaya başladı. XVI. yüzyılda dünyanın en güçlü devletlerinden biri konumuna geldi.
- Yükselme Dönemi'nde (1453-1579) askerî, siyasi, sosyal ve ekonomik alanlarda güçlü bir durumda olan Osmanlı Devleti, eğitim alanında da asıl gelişmeyi bu dönemde gerçekleştirdi.
- XVII. yüzyılın sonlarından itibaren eski gücünü kaybeden Osmanlı Devleti Duraklama, Gerileme ve Çöküş dönemlerini yaşadı. 1 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılmasıyla Osmanlı Devleti resmen sona erdi.

Osmanlı Devleti'nde Klasik Dönem Eğitiminin Özellikleri

- Müslüman, gayrimüslim ve yabancı okulları ile askerî eğitim kurumlarında farklı eğitim uygulamaları vardır.
- Pozitif bilimlerden çok (fizik, kimya...) naklî bilimlere (tarih, astronomi...) önem verilmiştir.
- Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda fethettiği topraklardan getirilen gayrimüslim çocuklar, askerî eğitimin birincil nesnesini oluşturur.

- ⦿ Eğitim öğretim; ezbercilik, taklit yoluyla öğrenme, aktarmacılık üzerine kuruludur.
- ⦿ Eğitim alanındaki teknolojik gelişmelerden yararlanmada geç kalınmıştır.
- ⦿ Tanzimat'a kadar devletin, eğitim kurumları üzerinde doğrudan bir denetim ve kontrolü yoktur.
- ⦿ Eğitimin mali kaynağını halk ve vakıflar sağlamıştır.
- ⦿ 19. yy.ın ikinci yarısına kadar kız çocukları ilkokuldan sonra eğitim almamıştır
- ⦿ İlk ve ortaöğretimde eğitim dili Osmanlı Türkçesidir. Yükseköğretimde ve bilim çevrelerinde hâkim dil Arapçadır.
- ⦿ Bilgin denince akla “âlim” gelmektedir. Âlimden de medrese eğitimi almış din bilgini anlaşılmaktadır

Osmanlılarda Eğitim Kurumları

Örgün Eğitim Kurumları

Sivil Eğitim Kurumları

- ⦿ Mektepler
- ⦿ Medreseler

Askerî Eğitim Kurumları

- ⦿ Acemi Oğlanlar Ocağı
- ⦿ Yeniçeri Ocağı
- ⦿ Enderun (Saray Mektebi)

Yaygın Eğitim Kurumları

- ⦿ Camiler
- ⦿ Tekkeler
- ⦿ Kütüphaneler
- ⦿ Sahaflar
- ⦿ Loncalar
- ⦿ Kiraathaneler
- ⦿ Rasathaneler

Örgün Eğitim Kurumları

Sivil Eğitim Kurumları

Sıbyan Mektepleri

- ⦿ Bu okullara mahalle mektebi ya da taş mektep denirdi.
- ⦿ Kur'an'ı yüzünden ve ezberden okuma, temel matematik öğretilirdi.
- ⦿ Sonraki dönemlerde yazı eğitimi de verilmiştir.
- ⦿ Beş, altı yaşlarındaki kız ve erkek çocukları bu okullara giderdi.
- ⦿ Eğitim süresi dört yıldır.
- ⦿ Öğretmenlerin okuma yazma bilmesi ve temel dinî bilgilere sahip olması yeterliydi.
- ⦿ Okulun giderleri vakıflar veya halk tarafından karşılanırdı.
- ⦿ Eğitim, ailelerin isteğine bağlıydı; zorunlu değildi.

Medreseler

- Osmanlı Devleti, kuruluşundan itibaren eğitim ve bilime büyük önem vermiştir. Bu uygun ortamda, daha önceki Türk devletlerinden örnek alınan medreseler, Osmanlılarda da gelişerek varlığını sürdürmüştür.
- Osmanlı Devleti'nde ilk medrese Orhan Gazi Dönemi'nde İznik'te Süleyman Paşa Medresesi adıyla kurulmuştur. Bu medresenin ilk müderrisi, dönemin önemli bir bilgini olan Davud-ı Kayseri'dir.
- İznik Medresesinden başka, başta Bursa ve Edirne olmak üzere imparatorluğun tüm şehirlerinde birçok medrese açılmıştır. İlköğretim seviyesindeki medreseler, köylere kadar yayılmıştır.

Medreselerin Genel Özellikleri

- Medreselerde genellikle orta ve yükseköğretim düzeyinde eğitim veriliyordu, fakat ilköğretime (ikinci kademe) denk olan medreseler de vardı.
- Medreselerde fıkıh, kelam, hadis, tefsir, mantık, belagat, lügat, nahiv, hendese, astronomi ve felsefe gibi dersler okutulurdu.
- Medreseler, yaptıkları ilmî faaliyetlere göre derece ve sınıflara ayrılıyordu.
- Müderrisler, medreselerin derecelerine göre terfi ederlerdi.

- ⦿ Eğitim dili olarak yaygın biçimde Arapça kullanılmaktaydı. Daha sonra Farsça da eğitim dilleri arasına girdi.
- ⦿ Âlimler, padişahın makamında huzur derslerine katılırlardı.
- ⦿ Medreselerin mali kaynağı vakıflardı.
- ⦿ Hayırsever kişi ve aileler, hanedan üyeleri, yüksek dereceli devlet görevlileri bu kurumların kuruluş ve işletme giderlerini karşılamaktaydı.
- ⦿ Osmanlı medreselerinde faaliyet gösteren bilim adamlarının devletle ve dolayısıyla siyasi otorite ile güçlü bir bağı yoktu.
- ⦿ Devletin genel bütçesinden eğitim ve öğretim faaliyetlerine herhangi bir pay ayrılmazdı.
- ⦿ Medreselerden mezun olanlar ilmiye ve kalemeye zümrelerinde kadı, müftü, şeyhülislam, kazas-ker olarak görev alıyorlardı.
- ⦿ İstanbul'un fethine kadar, devletin önde gelen kuruluşlarında yönetici olarak ulema zümresine mensup insanlar görev yapmıştır.

Medrese Çeşitleri

- ⦿ Genel eğitim veren medreseler
- ⦿ Yirmili medreseler

- ⦿ Otuzlu medreseler
- ⦿ Kırklı medreseler
- ⦿ Ellili medreseler
- ⦿ Altmışlı medreseler
- ⦿ Sahn-ı Seman Medreseleri
- ⦿ Süleymaniye Medreseleri
- ⦿ İhtisas medreseleri

Medreselerin Bozulması

- ⦿ Osmanlı Devleti, XVI. yüzyıldan sonra siyasi, askerî ve ekonomik alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da yavaş yavaş gerilemeye başladı. Eğitim alanındaki gerileme, medreseleri de olumsuz etkiledi.
- ⦿ Medreselerdeki bozulmanın başlıca nedenleri olarak şunlar sayılabilir: Yetersiz kişilerin müderris olması, alt kademelerden gelen öğrencilerin eğitim seviyesinin düşük olması, eğitim programlarının ihtiyacı karşılamaması.

- ⦿ Dönemin padişahları, eğitim alanındaki gerilemeyi fark ederek bunun nedenlerini araştırmak üzere bazı devlet adamlarından rapor istemişlerdir. Hazırlanan raporlar doğrultusunda eğitim alanında ıslahatlar (iyileştirmeler) yapılmıştır.
- ⦿ IV. Murat, devlet adamlarından memleketin durumunu ele alan ve sorunlara çözüm teklif eden raporlar hazırlamalarını istemiştir. Sunulan raporlar içinde en önemlisi, Koçi Bey'in kendi adıyla anılan Risale'dir.
- ⦿ Risale'ye göre; toprak sistemi bozulmuştur ve halk bu durumdan rahatsızdır. Kuruluş felsefesi devletin varlığını sürdürmek olan Yeniçeri Ocağı devletle çatışmaya başlamıştır.
- ⦿ Devlet adamları, rüşvet ve iltimasla iş yapmaya başlamıştır. IV. Murat, Koçi Bey'in raporu doğrultusunda bazı ıslahat çalışmalarında bulunmuştur.

Askerî Eğitim Kurumları

- Geleneksel Osmanlı eğitim sisteminde mektep ve medreselerden sonra en önemli eğitim alt sistemini askerî eğitim kurumları oluştuyordu.
- Bu kurumlar; acemi oğlanlar mektebi, Yeniçeri Ocağı ve Enderun Mektebi idi. Ayrıca Mehterhane, Cambazhane adında kurumlar ve askerî sanat okulları vardı.

Acemi Ocağı:

- İlk acemi oğlanlar mektebi, Gelibolu'da I. Murat tarafından açıldı. Bunu Edirne, İskenderpaşa, Galata, Topkapı, Sultanahmet acemi oğlanlar mektepleri izledi. En ünlüsü 1482'de açılan Galata Saray Mektebi idi.
- Acemi ocağına pencik ve devşirme sistemiyle alınan çocuklar, daha çok kışlaya benzer tarzdaki eğitim kurumlarında askerî ve bedenî bakımdan eğitim görürlerdi.
- Temel askerlik eğitimi alan bu çocuklar, daha sonra yetenek ve fiziki özelliklerine göre ayrılır; en yetenekli olanlar Enderun Mektebine, diğerleri ise Yeniçeri Ocağına gönderilirdi.

Yeniçeri Ocağı:

- ⦿ I. Murat Dönemi'nde kuruldu. Acemi ocağını bitiren gençler, burada daha üst bir askerî eğitime tabi tutulurdu.
- ⦿ Yeniçeriler doğrudan sarayı ve padişahı korumakla ve padişahın yanında savaşmakla görevli olduklarından eğitimlerine büyük önem verilirdi.
- ⦿ Orduya katıldıklarında kendi içlerinde topçular, humbaracılar, cebeciler gibi askerî sınıfları oluşturlardı.

Enderun:

- ⦿ Osmanlı sarayının XVIII. yüzyıla kadar devlet idaresindeki en temel müessesesi Enderundur ki Farsça “iç kısım” anlamına gelir.
- ⦿ Enderun, saray içinde en merkezde yer alan bölümdür... Enderuna alınanların, devşirme çocukların beden ve zekâca en seçkinlerinden oldukları bilinen bir gerçektir.
- ⦿ Aşağı yukarı büluğ çağlarında, on dört, on beş yaşlarında Edirne Sarayı ve Galata Sarayı gibi müesseselerden seçilen çocuklar buraya gelir. Bunlar, belirli hizmet ve imtihan döneminden sonra kaftanlı yani kıdemli ve yükselmeye aday memurlar olacaklardır.
- ⦿ Bu aşamayı geçmezlerse kapıkulu ocaklarına ve sipahi bölüklerine gönderilirdi.

- ⦿ Buraya gelen çocuklara Türk kültürünün, İslamiyet'in derinlikleri hocalar tarafından öğretilirdi.
- ⦿ Küçük, büyük odalarda hem saray hizmetlerine bakan hem adabımuaşeret öğrenen hem de biraz ilim ve sanat öğrenenlerin değeri ve liyakati (yeterliliği) anlaşılnca onlar bizzat padişah emri üzerine üst düzeye geçerler. Buradaki eğitimle imparatorluğun yönetici sınıfı yetiştirilirdi.
- ⦿ Enderunluların içinden müzisyenler, sporcular, edebiyat sahasında, felsefede ismi geçenler çıkmıştır. XX. yüzyılın başında da Enderun fiilen lağvedilmiştir (kaldırılmıştır).

Yaygın Eğitim Kurumları ve Özellikleri

Camiler

- ⦿ Topluma dinî, ahlaki bilgi ve nasihat verilen yerlerdi. Camilerde yapılan derslere herkes devam edebilirdi. Bu derslerde cemaat, hocanın etrafında toplanır; onun anlattıklarını dinlerdi. Camilerde halk siyasi ve sosyal konularda da bilgilendirilirdi.

Tekke ve Zaviyeler

- ⦿ Halka tasavvuf bilgisi, musikisi ile halk edebiyatı öğretilen yerlerdi. Yaygın eğitim yanında ücra yerlerde yolcu barındırma, bölge güvenliğini sağlama, yeni yerlerin fethedilmesini ve buralara yerleşilmesini sağlama gibi işlevleri de vardı.

Kütüphaneler

- ⦿ Medrese külliyelerinin içinde ve yakınlarında kütüphaneler yapılırdı. Bu kütüphaneler öğretmen, öğrenci ve araştırmacılardan başka halka da açıktı. Okumuş kişilerin kitap bağışlaması geleneği sayesinde halk kütüphaneleri kitap sayısı bakımından zengindi.

Sahaflar (Kitapçılar)

- ⦿ Az bulunur, eski kitapların satıldığı sahaflar ile her türlü kitabın satıldığı kitapçılar; öğretmen, öğrenci, araştırmacı ve kitapseverlerin buluştukları yerlerdi.

Loncalar

- ⦿ Ayakkabıcılar, hattatlar, sahaflar vb.nin kendi içinde grup oluşturduğu meslek örgütleriydi. Loncalarda geleneksel usta-çırak ilişkisiyle mesleki eğitim de verilmekteydi.

Kıraathaneler

- ⦿ Aydınların, ediplerin ve halktan kişilerin toplanıp tartıştığı, şiir okuduğu yerlerdi.
- ⦿ Bazı kahvehanelerde Oğuzname , Battal Gazi, Nasrettin Hoca, Leyla ve Mecnun, Keloğlan gibi eserler okunmaktaydı.

Rasathaneler

- ☉ İnsanoğlu, eski çağlardan beri gökyüzünü izlemekten hep hoşlanmıştır. Bu merak dolu gözlemlerinden yola çıkarak takvimler oluşturmuş, denizciler için yol haritaları yapmış, hatta tarih boyunca gök cisimlerinin konumları ile şans ve kader arasında bağlantılar kurmaya çalışmış, uzayı incelemek amacıyla rasathaneler kurmuştur.
- ☉ Rasathanelerin tarihi Babil, Eski Yunan ve Mısır medeniyetlerine kadar uzanır.
- ☉ Bilim tarihinde kurum olarak arzu edilen şekliyle ilk rasathane ise İslam dünyasında görülür. 829 senesinde Halife El-Me'mun'un Bağdat'ta kurduduğu astronomi rasathanesidir.
- ☉ İslam rasathaneleri arasında, Uluğ Bey tarafından kurulan Semerkant Rasathanesinin özel bir yeri vardır.
- ☉ Ali Kuşçu gibi devrin ünlü bilim adamları, Uluğ Bey'in yönetimindeki bu rasathanede çalışmıştır. Burada özellikle meridyen aletiyle uzun süreli gözlemler yapılmıştır.
- ☉ Osmanlı'daki ilk rasathane, Takiyüddin'in kurduğu İstanbul Rasathanesidir. Sultan III. Murat'tan alınan irade ile kurulan rasathane, devrin şeyhülislamının rasadın (gözlemin) getireceği uğursuzluklardan bahsetmesi üzerine yine padişah emriyle yıktırılmıştır.
- ☉ 1868'de Rasathane-i Amire adıyla yeniden açılan kurum, ilk rasathanenin akıbetine uğrayarak 31 Mart Ayaklanması'nda yıkılmıştır.

- ⦿ Ayaklanmadan sonra yeniden kurulan rasathane, 1911 yılında gözlem çalışmalarına başlamış, 1982 yılında da Boğaziçi Üniversitesine bağlanarak Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü adını almıştır.

Klasik Dönemde Eğitime Katkıda Bulunan Düşünürler:

Hacı Bayram Veli (14-15. yy.)

- ⦿ Hacı Bayram Veli, tasavvufla ilgilenmiştir. Ona göre, insanla Tanrı'yı birbirine yaklaştırmak, Tanrı'ya ulaşmak için kendini olgunlaştırmak gerekir.
- ⦿ Tanrı'yı evrenin merkezinde gören Hacı Bayram Veli, insanın bir araç olduğunu, Tanrı'nın bütün varlıklarda görünebileceğini söyler.
- ⦿ Olgunluğun en üst aşamasına ulaşan kişi, gönlünde bu ışığı görecektir.
- ⦿ Bilim ile tasavvufu birleştiren Hacı Bayram Veli, el emeği ile geçinip toprağı işlemeleri için çevresindekileri eğitmiştir.
- ⦿ İmece dediğimiz yöntem, onun düşüncesidir ve bugün hâlâ Anadolu'da kullanılmaktadır. İhtiyacı olanlara yardım edilmesi, yoksullar için sürekli bir çorba kazanının kaynatılması Hacı Bayram Veli'nin uygulamalarındandır. Eserlerini Türkçe yazmıştır.

Kâtip Çelebi (1609-1658)

- ⦿ Kâtip Çelebi, düzenli bir eğitim almamasına rağmen bibliyografya ve geometride çağının en önemli bilginleri arasında yer aldı. Özellikle coğrafya alanında yaptığı çalışmalarla Osmanlı aydınlarına yeni bir bakış açısı getirmiştir.
- ⦿ Batlamyus'un Orta Çağ Avrupa bilimine egemen olan, "dünyanın düz bir tepsi şeklinde olduğu" görüşünü reddederek yerin yuvarlak olduğunu bilimsel olarak açıklamış, böylece hem skolastik zihniyete hem de Osmanlı Devleti'nde bulunan yarı aydınların ortaya koyduğu bağnaz görüşlere karşı çıkmıştır.
- ⦿ Pozitif bilimlerin önemine dikkat çekmiş, klasik medrese eğitime tepki göstermiştir.

Erzurumlu İbrahim Hakkı (1703-1780)

- ⦿ Erzurumlu İbrahim Hakkı, Batı'daki bilimsel gelişmeleri takip etmiş, klasik bilgiyi de ihmal etmemiştir. Daha çok dinî bilimlerle ilgilenmekle birlikte çalışmalarında pozitif bilimlere de yer vermiştir.
- ⦿ Birçok eserinde bilimin önemini vurgulamıştır. Takvim, ay ve güneş tutulması, matematik, coğrafya, anatomi konularında çalışmalar yapmıştır.

Yeni Eğitim Kurumları ve Özellikleri

- 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı ile Osmanlı Devleti'nde kişi hak ve özgürlüklerinin devlet güvencesi altında olduğu ifade edilmiş; gayrimüslim halka askerlik, vergi, memuriyet gibi konularda haklar verilmiştir.
- Ayrıca, bu feryandan adını alan Tanzimat Döneminde, devlet teşkilatı ile sosyal ve ekonomik yaşamda da köklü düzenlemelere gidilmiştir.
- Bu düzenlemeler, Batı modelinde, yarı laik yeni bir eğitim sisteminin kurulmasına zemin hazırlamıştır.
- Dönemin devlet adamlarının desteğiyle kurulan yeni eğitim sistemi, 1869 Maarif- i Umumiye Nizamnamesi'yle sistemli bir bütünlük kazanmıştır. İlk, orta ve yükseköğretimden oluşan bu sistemin yanı başında geleneksel sistem de devam etmiştir.

Tanzimat Döneminde Açılan Okullar ve Özellikleri

İlköğretim

- 1847 yılında çıkarılan İlköğretim Talimatnamesi ile ilköğretimde bazı düzenlemeler yapıldı.
- Önceleri sadece okuma eğitimi verilen sıbyan mekteplerinde yazma da öğretilmeye başlandı. Eğitimde ödöl ve disiplin anlayışında olumlu değişimler oldu.

- Hocaların denetlenmeleri amacıyla müfettişler görevlendirildi. 1848'de rüştiyelere medrese dışından öğretmen sağlamak amacıyla Türkiye'nin ilk öğretmen okulu olan Darülmuallimin-i Rüştiye açıldı.
- 1859'dan itibaren kız rüştiyeleri açılmaya başlandı. İlköğretimin ikinci kademesinde yer alan rüştiyeler, askerî rüştiyeler ve mülkiye rüştiyeleri olarak ayrılıyordu. Mülkiye rüştiyelerinin mezunları memur oluyor, askerî rüştiyeler ise üst askerî eğitime öğrenci hazırlıyordu.
- 1868'de İstanbul'da Darülmuallimin-i Sıbyan açıldı. Sıbyan mekteplerindeki gelişmelere paralel olarak yeni tip öğretmen yetiştirilmesi amacıyla açılan bu okulu, daha sonra diğer vilayetlerde açılan darülmuallimin-i sıbyanlar izledi.
- 1869'da eğitimle ilgili genel düzenlemeler yapan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi çıkarıldı. Bu nizamname, beş yüz evi geçen kasabalarda rüştiye açılmasını ve sıbyan mektebini bitirip diploma alanların rüştiyeye sınavsız kabul edilmelerini öngörüyordu.
- Ayrıca Osmanlı Devleti'nde ilk ve ortaöğretim kız okullarında görev almak üzere kadın öğretmen yetiştirmek amacıyla 1870 yılında kurulan okul Dârülmuallimat'tır.

Ortaöğretim

- İdadi adıyla bilinen okulların ilki (Mekteb-i Fünun-ı İdadiye), İstanbul'da açıldı (1845). Okul daha sonra Kuleli Askerî İdadisi adını aldı.
- Askerî idadilere daha sonra 1874'te ilki açılan mülki idadiler eklendi.
- İdadilerde din derslerinin yanı sıra kimya, cebir, resim, Fransızca, Türkçe gibi dersler verilmekteydi.
- Rüştîye üzerine üç yıl eğitim veren idadiler, bir üst öğretime öğrenci hazırlamanın yanı sıra tebaayı kaynaştırma amacı da taşıyordu.
- 1868'de İstanbul'da Galatasaray Sultanisi açıldı. Ortaöğretimde sultani adıyla açılan ilk okul olan Galatasaray Sultanisinin kuruluş amacı, Batı dili (Fransızca) bilen Osmanlı vatandaşları yetiştirmekti.
- 1873'te, kimsesiz çocukları kabul eden Darüşşafaka açıldı. 1874'te, idadi öğretmenini yetiştirmek için Darülmualmin-i Ali kuruldu.

Tanzimat Dönemi'nde açılan okullardan bazıları şunlardır:

Mesleki ve Teknik Eğitim

1842'den itibaren açılan okullar

- Baytar Mektebi
- Orman Mektebi
- Mekteb-i-Maarif-i-Adliye
- Sanayi Mektebi
- Cevri Kalfa Mektebi
- Kız Sanayi Mektebi

Yabancı Okulları

- 1839'dan itibaren açılan yabancı okulları özellikle İstanbul'da yoğunlaşmıştır. Bu okulların en tanınmışları şunlardır:
- Saint Benoit (Sen Benua)
- Notre Dome de Sion (Notır Dam de Sion)
- Saint Joseph (Sen Jozef)
- Robert Koleji
- Amerikan Kız Koleji

Yükseköğretim

- ⦿ Darülfünun, kuruluş kararı 1846'da alınmasına rağmen 1863'te İstanbul'da açılmıştır.
- ⦿ On altı yaşından büyük olanlar okula kabul edilecek, halk da dersleri izleyebilecekti.
- ⦿ Kimyager Derviş Paşa'nın konuşmasını ve yapılan elektrik deneylerini dershanede yer bulamayan halk dışarıdan büyük bir merakla izledi.
- ⦿ Eğitim süresi genel eğitim için üç yıl , mühendisler için dört yıl olarak belirlendi.
- ⦿ 1865'te okul binası yanınca eğitime ara verildi.
- ⦿ Hukuk, Edebiyat, Riyaziye gibi bölümlere ayrılan okul, 1869'da düzenlenerek yeniden açıldı.
- ⦿ Dönemin Maarif Nazırı Saffet Paşa'nın konuşmasıyla açılan Darülfünunda hümanizm ve pozitivizm gibi felsefi akımlarla ilgili eserler de okutuldu.
- ⦿ Mekteb-i Mülkiye, Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye adıyla diğer yüksekokullar da açıldı.

Tanzimat Döneminde Eğitimin Temel Özellikleri

- Eğitimde geleneksel yaklaşımlar değişmeye, çağdaş ve bilimsel yaklaşımlar yerleşmeye başladı.
- Eğitim alanında Batı tarzı yenilikler yapıldı. Disiplin aracı olarak kullanılan falaka kaldırıldı
- Yeni öğretim yöntemleri ve yeni ders araç gereçlerinin kullanılmasına önem verildi.
- Avrupa'da görev alan devlet adamları ve aydınların gelişmelerin topluma tanıtılmasında etkisi oldu.

- Siyasi gelişmeler sonucunda ortaya çıkan Osmanlıcılık idealini gerçekleştirmek için eğitimden yararlanıldı.
- Orta ve yükseköğretimde düzenlemeler yapıldı.
- İlköğretim zorunlu hâle getirildi (Kanunuesasi 1876).
- Açılan yeni okulların programlarına hayata dönük (akli) dersler konuldu.
- Sivil, örgün mesleki ve teknik eğitimin temelleri atıldı.
- İlk kez, öğretmen yetiştiren okullar açıldı.
- Kadınların eğitime verilen önem arttı; kız çocukları için ortaokullar (rüştiye) açıldı.

Fikir Akımları ve Eğitim

- ⦿ Tanzimat'tan itibaren Osmanlı devlet ve fikir adamları, devletin çöküş ve dağılmasını önlemek amacıyla bazı fikirler ileri sürmüşlerdir. Bu fikirler Osmanlıcılık, İslamcılık, Batıcılık ve Türkçülük akımlarını oluşturmuştur.
- ⦿ Söz konusu akımlar, devlet ve ülkenin kurtuluş ve gelişimi için ürettikleri çözüm projelerinde eğitime büyük önem vermişlerdir. Bunların eğitime yükledikleri stratejik roller şöyle özetlenebilir:

Fikir Akımı	Eğitime Yüklediği Stratejik Roller
Osmanlıcılık	Eğitim, devletin kurtuluşunu sağlayacak en önemli araçtır. Birlik ve bütünlüğün güvencesi olacak “Osmanlı milletinin” oluşturulması için, farklı milletler ve dinlere mensup çocuklar arasında duygu ve düşünce birliğini sağlamak gerekir. Bu ise söz konusu çocukların aynı çatı altında eğitime tabi tutulması ile mümkün olabilir. Eğitimin iyileştirilmesi zorunludur.
İslamcılık	Devletin kurtuluşunu Osmanlı halkı arasında İslam inanç ve birliğinin kuvvetlendirilmesinde gören bu akım, özellikle II. Abdülhamit Dönemi’nde (1876-1909) etkili olmuştur. Bu dönemde, Müslüman çocuk ve gençlere daha fazla din eğitimi verilmiştir. İslamcılık akımının etkisi, Balkan Savaşı yıllarında azalmıştır.
Batıcılık	Tek başına uygulamaya konmamıştır. Eğitimin dinden bağımsız hâle getirilmesi ve yeni pedagojik yaklaşımların uygulanması noktasında etkili olmuştur.
Türkçülük	Devletin kurtuluşunu Türklük bilincinin güçlendirilmesinde, genişlemesini ise Türk birliğinin kurulmasında görür. Ziya Gökalp başta olmak üzere birçok aydın tarafından savunulan bu akım, eğitimin “millî” olması gerektiğini savunur. Yeni nesillerin Türklük ve Türk dünyası hakkında bilgilendirilmesini öngörür.

I. Meşrutiyet Dönemi'nde Eğitimdeki Gelişmeler

- 1876'da meşrutiyetin ilanı ile Osmanlı Devleti'nin ilk anayasası yürürlüğe konmuştur. Ardından meclis açılmış ve Osmanlı Devleti'nin yönetim şekli meşrutiyet olmuştur.
- Ancak meşrutiyet, mutlakiyeti tamamen ortadan kaldıramamıştır. Kısa bir süre sonra da dönemin padişahı II. Abdülhamit, Osmanlı- Rus Savaşı'nı gerekçe göstererek Anayasa'yı yürürlükten kaldırmış ve Meclisi kapatmıştır.
- Böylece 1908'de ilan edilecek olan II. Meşrutiyet'e kadar padişahın yetkileri aynen kalmıştır. Mutlakiyet döneminde eğitim alanında pek çok yenilik ve gelişme meydana gelmiştir.
- Avrupa'ya öğrenci gönderilmesi, yurt dışından ordunun eğitimi için subaylar getirilmesi; usul-i cedit (yeni yöntem) adı verilen pedagojik yenileşme hareketi ile ders araç ve gereçlerinin, öğretim yöntemlerinin ve öğretmen niteliğinin değiştirilmeye çalışılması, çok sayıda modern okulun açılması bu gelişmelerden bazılarıdır.
- Bu dönemin okul sayılarını ve öğrenci mevcutlarını gösteren tablo yanda verilmiştir. Tabloda Osmanlı Devleti'nden ayrılan bölgeler (alt kısım) ile Türkiye sınırları dâhilinde kalan illerin (üst kısım) okul ve öğrenci durumu verilmiştir.

İstibdat Dönemi'nde (1878-1908) Eğitimin Gelişimi

- ⦿ II. Abdülhamit'in Meclisi kapatması, I. Meşrutiyetin sona ermesi
- ⦿ Yeni kurulan yarı laik hukuk/yargı sisteminin hukukçu gereksinimini karşılamak için Hukuk Mektebinin açılması
- ⦿ Sanayi-i Nefise (Güzel Sanatlar) Mektebinin açılması
- ⦿ Vakıflara bağlı medreselerin Maarif Nezaretine devredilmesi
- ⦿ Ticaret Mekteb-i Alisi (Ticaret Yüksekokulu)nin açılması
- ⦿ Aşar vergisine ek olarak maarif vergisinin alınmaya başlanması
- ⦿ Hendese-i Mülkiye Mektebi (Mülki Mühendislik Okulu)nin açılması
- ⦿ Beyazıt Devlet Kütüphanesinin açılması
- ⦿ Merzifon Amerikan Kolejinin açılması
- ⦿ Bağ ve Aşı Ameliyat (Uygulama) Mektebinin açılması
- ⦿ Fenn-i Resim ve Mimari Mektebinin açılması, Amelî (Uygulamalı) Ziraat Mektebinin açılması
- ⦿ Dilsiz(ler) Mektebinin açılması
- ⦿ Körler Mektebinin açılması
- ⦿ Gümrük Memurları Mektebinin açılması

- ⦿ Darülfünun'un (üniversite) tekrar açılması

II. Meşrutiyet Döneminde Eğitimdeki Gelişmeler

Okul Öncesi Eğitim

- ⦿ İlk anaokulu öğretmenleri, gayrimüslim kadınlardır. 1915'te Darülmuallimat'a bağlı olarak açılan Ana Muallime Mektebinde Müslüman-Türk anaokulu öğretmenleri yetiştirilmeye başlanmıştır.
- ⦿ Bu okullara 4-5 yaş grubu öğrenciler alınmıştır.
- ⦿ Dinî ve millî hikâyelerin okutulması, yürüyüş, beden hareketleri, resim inceleme, el işi çalışmalarının yapılması öngörülmüştür.
- ⦿ Resmî ve özel anaokullarının açılmasına izin verilmiştir.

İlköğretim

- ⦿ 1913'te çıkarılan Geçici İlköğretim Kanunu ile ilköğretim zorunlu hâle getirilmiştir.
- ⦿ İlköğretim, altı yıl olarak belirlenmiştir.
- ⦿ Derslerde drama ve tiyatro uygulamaları yapılarak ezbercilikten uzaklaşmaya çalışılmıştır.
- ⦿ Okullaşma oranının az olması ve olumsuz yaklaşımlar nedeniyle istenilen sonuçlar alınamamıştır.
- ⦿ Sıbyan mekteplerinin bir kısmı kapansa da eski yöntemle eğitim hâlâ devam etmektedir.

Ortaöğretim

- İdadiler genellikle büyük şehirlerde açılmışken rüştiyeler kasabalara kadar yayılmıştır.
- Bu dönemde, erkeklere ve kızlara mahsus yatılı okullar açılmıştır.
- İdadiler, daha sonra sultani adını almıştır.
- Bu okullarda yedi yıl eğitim yapılması kararlaştırılmış tır.
- Sultanilerde dil, tarih, fen bilimleri, matematik, resim, din gibi dersler okutulmuştur.

Yükseköğretim

- 1912'de hazırlanan Darülfünun Nizamnamesi ile Darülfünunda köklü reformlar yapılmıştır.
- Darülfünunun, bilim ve fennin yayılmasına hizmet eden bir kurum olmasına çalışılmıştır.
- Yurt dışından hocalar getirilmiş, branşlaşmaya gidilmiştir.
- Tüm bu çabalara karşın Darülfünun, bilim üreten bir kuruma dönüşememiştir. Bu sonuçta o dönemin siyasi, sosyal, ekonomik şartları da rol oynamıştır.

Yenileşme Dönemi Osmanlı Düşünürleri

Prens Sabahattin

- II. Abdülhamit'in yeğeni olan düşünür, Osmanlı'nın ilk sosyologlarından. Devletin kurtulması için eğitimin yeni zamana göre düzenlenmesi gerektiği fikrini savundu.

- ⦿ Eğitimin amacını; beden, düşünce ve ahlak yönlerinden kişisel yetenekleri artırmak olarak açıkladı.

İsmail Hakkı Baltacıoğlu

- ⦿ 1908'de İstanbul Darülfünunu Tabiat Bilimleri Bölümünden mezun olduktan sonra öğretmenliğe başladı. Maarif Nezareti tarafından Avrupa'ya gönderildi.
- ⦿ Fransa, İngiltere, Belçika, İsviçre ve Almanya'daki okulları inceledi. İstanbul Üniversitesi, Gazi Eğitim Enstitüsü, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde yöneticilik ve öğretmenlik yaptı.
- ⦿ İlköğretimde okuma eğitimi hakkında çalışmalar yaptı. Eğitimde güzel sanatların (özellikle tiyatrunun) önemini ilk vurgulayanlardan biriydi. Çağdaş eğitim düşüncesinin Türkiye'ye girişinde önyak oldu.

Ziya Gökalp

- ⦿ İstanbul'da Baytar (Veteriner) Mektebini bitirdi. Bugün örgün-yaygın eğitim şeklindeki eğitim tasnifini yaptı, terminoloji geliştirdi.
- ⦿ Öğretmen sorunlarına eğildi. Halkçılık, milliyetçilik, laiklik, millî tarih, kültür, dilin sadeleşmesi, kadın hakları gibi konularda Atatürk'e ilham kaynağı oldu.

- ⦿ Üniversite ve eğitim kongrelerinin önemine işaret etti. Daha sonra sosyoloji çalışmaları yaparak İstanbul Üniversitesinde sosyoloji profesörü oldu.

Satı Bey

- ⦿ Yemen’de doğdu. Mülkiye Mektebini bitirdikten sonra orta dereceli okullarda öğretmenlik yaptı. 1909’da İstanbul Öğretmen Okuluna müdür olarak atandı. Fenniterbiye (eğitim bilimi) meslek derslerini okuttu.

Ethem Nejat

- ⦿ Yüksek Ticaret Mektebini bitirdi. Uzun yıllar Amerika ve Fransa’da yaşadı. Eskişehir Maarif Müdürü iken gönüllü olarak I. Dünya Savaşı’na katıldı. 1920 sonlarında Millî Mücadele’ye katılmak için Anadolu’ya geçti.
- ⦿ Tarıma dayanan ve köylerin kalkınmasına katkıda bulunacak bir eğitim sistemini savundu. Çevre koruma, beden eğitimi, müzik, el işleri, tarım gibi derslerin önemine dikkat çekti.

Selim Sabit Efendi

- Padişahın izni ile Fransa'da eğitim aldı. Çağdaş pedagojinin Osmanlı Devleti'ne girmesinde etkili oldu. Öğretmenlere rehber olmak amacıyla Rehnümâ-yı Muallimîn (Öğretmenlerin Yol Göstericisi) adlı kitabı yazdı.
- Bu kitapta usul-i cedide göre açılan okulların nasıl olması gerektiğini anlattı. Bir diğer kitabı Muh-tasar Tarih-i Osmânî (Kısaltılmış Osmanlı Tarihi)'yi, ilköğretim tarih derslerinde okutulması için yazdı.

Emrullah Efendi

- Mülkiye Mektebinden mezun oldu. Çeşitli illerde maarif müdürlüğü yaptı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra milletvekilliği, daha sonra da maarif nazırlığı (millî eğitim bakanlığı) görevinde bulundu. Darülfünunda eğitim dersleri verdi.

KURTULUŞ SAVAŞI DÖNEMİ'NDE EĞİTİM

Eğitimin Genel Durumu

- Osmanlı'nın son dönemlerinde Batılı tarzda yapılan yenilikler, her alanda olduğu gibi eğitim alanında da bir ikiliği ortaya çıkarmıştır.
- Bir yandan eskiyi korumak isteyen, diğer yandan yeniyi yerleştirmek ve pekiştirmek isteyen okulların varlığı, dahası azınlık okulları ve yabancı misyoner okullarının eğitim ve öğretim çalışmaları, Osmanlı toplumunu oluşturan kesimleri karşı karşıya getirmiştir. Osmanlı devlet yöneticileri tarafından, bu çok başlılığa ve kaosa son vermek için çalışmalar yapılmışsa da bunlar başarılı olamamıştır.
- Osmanlı'daki eğitim sorunları, Millî Mücadele Döneminde de devam etmiştir. Bu dönemde eğitim işleri iki merkezden yürütülmüştür.
- İstanbul Hükûmeti'ne bağlı olan Maarif Nezareti (Eğitim Bakanlığı) İstanbul'da eğitim işlerini yürütürken TBMM Hükûmeti'ne bağlı olan Maarif Vekâleti (Eğitim Bakanlığı), Anadolu'da eğitim işlerine yön vermiştir. İşgalci devletler ise bulundukları bölgedeki okullarda siyasi düşüncelerini yaymaya yönelik çalışmalar yapmışlardır.

- 1922 yılında saltanatın kaldırılması ile birlikte İstanbul Hükûmeti ve ona bağlı olan Maarif Nezaretinin görevi sona ermiş, eğitim kurumları, Ankara'da bulunan Maarif Vekâletine bağlanmıştır.

Maarif Kongresi

- Gazi Mustafa Kemal Paşa, Kurtuluş Savaşı'nın en yoğun olduğu günlerde, bir yandan bağımsızlık mücadelesinin liderliğini yaparken bir yandan da eğitim alanındaki çalışmalarına başlamıştır.
- Türk eğitim sisteminin oluşturulmasında ve geliştirilmesinde, söz konusu çalışmaların ürünü olan Maarif Kongresi ve Heyet-i İlmiye toplantılarının çok büyük katkıları olmuştur.
- 15-21 Temmuz 1921 tarihleri arasında Maarif Kongresi'nde alınan kararlar, o günün eğitim ihtiyacını karşılamaktan çok, gelecekteki tam bağımsız ve çağdaş uygarlığı yakalamış Türkiye'yi güçlendirmeyi amaçlamıştır.
- Ankara'da gerçekleştirilen bu toplantıya, yurdun işgal altında olmayan illerinden pek çok kadın ve erkek öğretmen katılmıştır. Kongrenin açılış konuşmasını Mustafa Kemal Paşa yapmıştır.

Kurtuluş Savaşı Dönemi'nde Eğitimle İlgili Görüşler

Gazi Mustafa Kemal Paşa

- Yetiştirilecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekleri eğitimin sınırı ne olursa olsun, en önce ve her şeyden önce Türkiye'nin bağımsızlığı için kendi benliğine ve millî geleneklerimize düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek gereği öğretilmelidir.
- Pratik ve her konuyu kapsayan bir eğitim için vatan sınırları içinde önemli merkezlerde modern kütüphaneler, bitki ve hayvanat bahçeleri, konservatuvarlar, atölyeler, müzeler ve güzel sanatlar sergileri kurulması, bütün memleketin basımevleriyle donatılması gerekmektedir.
- Eğitim ve öğretimde uygulanacak yöntem, bilgiyi insan için bir süs, bir hükmetme aracı veya medeni bir zevk olmaktan çıkarıp maddi hayatta başarılı olmayı sağlayan pratik ve kullanılabilir bir araç hâline getirmektir.

Dr. Rıza Nur

- Benim inancıma göre, bir memleketi her şeyden evvel kültürlü kafalar kurtarır, diriltir, yaşatır ve onları da okullar yetiştirir.
- Memleketi yeniden canlandıracak ve bu milleti kurtaracak olan, her şeyden evvel eğitimidir. Eğitim sistemimiz harap bir hâldedir.

Hamdullah Suphi

- ⦿ Bizler, Anadolu'nun bütün büyük merkezlerini fikir ve sanat merkezleri hâline getireceğiz. Okul, öğrencilerin eğitim yeridir.
- ⦿ Üzerinde konuşmamız gereken asıl alan, eğitim siyasetine vereceğimiz yöndür.
- ⦿ Okullarımız neden gerekli olan yararları sağlamamaktadır? Çünkü bunlar, nazari adamlar yetiştiriyor; iş adamı, sanatçı yetiştirmiyor.

Mehmet Vehbi

- ⦿ Her türlü yabancı tesirden uzak bir şekilde, dinî ve millî esaslarımız çerçevesinde millî kültürümüzün gelişme ve yücelmesini sağlamak ilkesi, çalışmalarımın temelidir.
- ⦿ Bağımsızlığımız, silahlarımız kadar, kültür ve medeniyetimize de yaslanmalıdır.

İsmail Safa

- ⦿ Biliyorsunuz ki ilköğretimimiz çok geri kalmıştır. Bunun nedenleri arasında en kuvvetlisi, para meselesidir.
- ⦿ Köylerimizin, kasabalarımızın yüzde doksanında henüz okul açılmamıştır ve mevcut okullarımız da, itiraf etmelidir ki bir öğretmende bulunması gereken nitelikleri taşımayan, kısmen yetersiz olan insanların elinde kalmıştır.

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE EĞİTİM

- ⦿ Genç Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde yeni neslin eski dönemin eğitim anlayışlarına göre yetiştirilmesi mümkün olamazdı.
- ⦿ Bu nedenle Gazi Mustafa Kemal Paşa ve çalışma arkadaşları, öncelikle yeni nesli yetiştirecek eğitimin temel ilkelerini belirlediler.
- ⦿ Akla ve bilime dayalı olan bu ilkeler, toplumun çağın şartlarına göre geliştirilmesini hedeflemektedir.
- ⦿ Eğitimin temel ilkeleri birbirinden bağımsız değildir ve her bir ilke bir diğerinin tamamlayıcısıdır.
- ⦿ Eğitimin amacı, dönemin ihtiyacı ve düşünce yapısına uygun ideal insan tipini yetiştirmektir.
- ⦿ Her toplumda, değişen şartlara ve ihtiyaçlara göre, ideal insan tipinde bulunması gereken özellikler de değişikliğe uğrar.
- ⦿ Cumhuriyet Dönemi eğitiminin amacı, yapılan inkılapları anlayan ve koruyan, ülkesine hizmet eden iyi yurttaşlar yetiştirmektir.
- ⦿ Mustafa Kemal Paşa, bu dönemde yetiştirilmek istenen ideal insan tipinde bulunması gereken özellikleri, farklı zamanlarda yaptığı toplantılarda ifade etmiştir.

Eğitim Alanında Yapılan Yenilikler

- ⦿ Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) Kanunu çıkarıldı.
- ⦿ Şeriye ve Evkaf Vekâleti (Din ve Vakıflar Bakanlığı) kaldırıldı.
- ⦿ Ortaokullarda (ilköğretim 2. kademe) karma eğitime geçildi.
- ⦿ Musiki Muallim Mektebi açıldı.
- ⦿ Medreseler kapatıldı.
- ⦿ Tekke ve zaviyeler kapatıldı.
- ⦿ Ankara Hukuk Mektebi açıldı.
- ⦿ Köy muallim mektepleri faaliyete başladı.
- ⦿ Millet mektepleri açıldı.
- ⦿ Yeni Türk alfabesi kabul edildi.
- ⦿ Türk Tarih Kurumu kuruldu.
- ⦿ Türk Dil Kurumu kuruldu.
- ⦿ Üniversite reformu yapıldı.
- ⦿ Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi kuruldu.
- ⦿ Köy öğretmenleri yetiştirme kursları açıldı.

- ⦿ Köy öğretmen okulları açıldı.

Öğretim Birliğinin Sağlanması

- ⦿ Osmanlı Devleti'nin, son yüzyılında, eğitim alanında Batı'yı örnek alarak yaptığı ıslahatlar ve başka gelişmeler sonucunda, ülkede farklı eğitim kurumları ortaya çıkmıştır.
- ⦿ Bu dönemde geleneksel eğitim kurumları, Tanzimat mektepleri, yani Batı tipi devlet okulları, azınlık, yabancı devlet okulları ve misyoner okulları bir arada bulunmaktaydı.
- ⦿ Farklı programlar uygulayan ve farklı dillerde eğitim yapan bu okullardan mezun olan öğrencilerin duygu ve düşünce bakımından farklılıkları, toplumda kargaşaya neden oluyor, dahası yıkıcı ve bölücü hareketlere zemin hazırlıyordu.
- ⦿ Programı ve amacı farklı olan eğitim kurumlarının farklı birimlerce yönetilmesi, eğitimde ortak değerlerin oluşmasını engellemiştir.
- ⦿ Osmanlı Devleti'nde eğitim işleri Harbiye, Maarif-i Umumiye, Şeriye ve Evkaf, Ziraat, Ticaret, Orman ve Medain nezaretleri tarafından yürütülüyordu.

Öğretim Birliğinin Sağlanması Amacıyla Yapılan Çalışmalar:

Şeriye ve Evkaf Vekâletinin Kaldırılması	Osmanlı Devleti'nde, geleneksel ve dinî içerikli eğitim yapan mektepler, Şeriye ve Evkaf Vekâletine, yenilikçi eğitim yapan mektepler ise Maarif Vekâletine bağlı idi. 3 Mart 1924 tarihinde çıkarılan kanunla Şeriye ve Evkaf Vekâleti kaldırıldı.
Medreselerin Kapatılması	Osmanlı Devleti'nde, Batı tarzında eğitim kurumlarının açılması ile birlikte mektep ve medrese arasında çatışma yaşandı. Cumhuriyet Döneminde, yeni devletin yapısına uygun olmayan medreseler ve eski eğitim kurumları kapatıldı.
Tekke ve Zaviyelerin Kapatılması	Dinî eğitim ve sohbetlerin yapıldığı tekke ve zaviyeler arasında düşünce farklılıkları vardı. Son yüzyıllarda bu kurumlarda dinle ilgisi olmayan birtakım hurafe ve uygulamalar da yaygınlaşmıştı. Zamanla siyasi olaylara da karışmaya başlayan tekke ve zaviyeler, 30 Kasım 1925'te kapatıldı.
Yabancı Okullarının MEB'e Bağlanması	Osmanlı Devleti'nde çeşitli topluluklar, kendi dil, din, ve kültürlerine göre okullar açabiliyordu. Okullar, Lozan Antlaşması ile Millî Eğitim Bakanlığına bağlandı. Ülke içinde siyaset ve din propagandasının yapılması yasaklandı.

Eğitimin Millîleştirilmesi

- ⦿ Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin öncelikli hedeflerinden biri, millî birlik ve bütünlüğün sağlanmasıydı. Bu nedenle eğitim sistemi oluşturulurken eğitimin millîleştirilmesine çok önem verilmiştir.
- ⦿ Yeni devlette eğitimin millî olmasının gerekliliği üzerine görüşlerini ilk defa 1921 Maarif Kongresi'ndeki açılış konuşmasında ifade eden Atatürk, daha sonra yaptığı konuşmalarda da bu fikrini sık sık belirtmiştir.
- ⦿ Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkarılmasıyla bu konuda atılan büyük adım, daha sonraki çalışmalarla da desteklenmiştir.

Eğitimin Millîleştirilmesi Olması Amacıyla Yapılan Çalışmalar:

Medreselerin Kapatılması	Dinî ağırlıklı eğitim veren medreseler, farklı düşünce yapısı nedeniyle toplumda fikir çatışmasına neden olduğu için kapatıldı.
Yabancı Okullarının MEB'e Bağlanması	Her alanda kendi kültürünü aktarmayı hedefleyen, öğretim dili ve amaçları farklı olan yabancı okulları Millî Eğitim Bakanlığına bağlandı.
Türk Tarih Kurumunun Kurulması	Tarih alanındaki eksikliklerin giderilmesi, Türk tarihinin doğru bir şekilde araştırılması için <u>1931 yılında</u> Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti (Türk Tarih Kurumu) kuruldu.
Türk Dil Kurumunun Kurulması	Türk dilinin geliştirilmesi ve yabancı dillerin etkisinden kurtarılması için 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti (Türk Dil Kurumu) kuruldu.

Eğitimde Çağdaşlaşma Süreci

Avrupa'da Orta Çağ (15. Yüzyıl): Bu dönemde dinî eğitim yapılmaktadır. Kilise ve manastırlar, önemli eğitim-öğretim merkezleridir. Bu dönemde skolastik düşünce hâkimdir. Eğitimde katı bir disiplin uygulanmaktadır. Dönemin sonlarına doğru yetişen bilim adamları ile, düşünce yapısı yeniden şekillenmeye başladı.

Rönesans-Reform Dönemi (15-16. Yüzyıllar): Bu dönemde, eğitim üzerindeki dinî baskı sona erdi. Matbaa tekniğinin gelişmesiyle, kitap yazımında artış oldu. Bilgiye ulaşmada akıl ve deney yolu kullanıldı. Bu dönemdeki gelişme ve araştırmalar, Aydınlanma Çağını başlattı.

Aydınlanma Çağı (17-18. Yüzyıllar ve Sonrası): Akılcı ve özgür düşünceye dayalı eğitim sistemi oluşturuldu. Eğitim kurumlarında köklü değişiklikler yapıldı. Eğitimde insanın çok yönlü gelişimi esas alındı. Bu dönemde yetişen eğitimciler, bu alanda önemli kitaplar yazdı. Yaparak öğrenme ön plana alındı. Kadınların da eğitimine önem verilmeye başlandı. Eğitimde katı disipline son verildi.

Osmanlı Devleti'nde Klasik Dönem (13-19. Yüzyıllar Arası): Bu dönemde dinî eğitim anlayışı hâkimdir. Bilim anlayışı, eski bilgileri olduğu gibi öğrenmekten ibarettir. Ezber yön-

temi kullanılmakta, eleştiri ve tartışma yapılmamaktadır. Eğitimde falaka önemli bir disiplin aracıdır. Devletin eğitime olan ilgisi daha çok kendi ihtiyacı olan asker ve bürokratların yetiştirilmesiyle sınırlıdır.

Tanzimat-Meşrutiyet Dönemi (19. Yüzyıl): Bu dönemde eğitim, bir bilim olarak görülmeye başlandı ve bu alanda önemli kitaplar yazıldı. Yeni öğretim yöntemleri ve ders araç gereçlerinin kullanılmasına önem verildi. Falaka yasaklandı. Kız öğrencilerin de eğitilmesine önem verilmeye başlandı. Eğitimde özgür düşünmeye önem verildi. Bu eğitim çalışmaları, Cumhuriyet Dönemine yön vermiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nde: Bu dönemde, eğitimin geliştirilmesi için önemli inkılaplar yapıldı. Araştırma ve gözleme dayalı eğitim anlayışının uygulanmasına yönelik ciddi adımlar atıldı. Bilimsel yöntem ve tekniklerin kullanılmasına önem verildi. Karma eğitime geçildi. Eğitimin demokratik, laik, çağdaş ve millî olması için çalışmalar yapıldı.

Eğitimin Demokratik Olması

- ⦿ Hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için vatandaşlara, demokrasinin sorumluluk duygusunun gelişmesi ve özgürlüklere saygı ile bağlantılı olduğunun aktarılması gerekir. Bu, ancak eğitim ile olur.
- ⦿ Demokratik eğitim anlayışında; eğitim kurumları dil, cins, din, mezhep, ırk ayrımı yapılmaksızın herkese açık olmalı; eğitimde kimseye ayrıcalık tanınmamalı ve ayrımcılık yapılmamalıdır.
- ⦿ Ayrıca düşüncelerin özgürce ifade edilmesinin desteklenmesi ve bu konudaki ön yargıların ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Çağdaş Eğitim Anlayışının Benimsenmesi

- ⦿ Çağdaş eğitim; akılcı, bilimsel, gözlem ve deneye dayalı olmalı, bilgiyi esas almalıdır. Bireye araştırma, eleştirel düşünme gibi beceriler kazandırmalıdır.
- ⦿ Çağdaş eğitimde bilgi; işlevsel, millî, demokratik, insan hak ve özgürlüklerine uygun ve laik olmalıdır.
- ⦿ Türkiye Cumhuriyeti'nin Atatürk'ün gösterdiği çağdaş uygarlık seviyesine ulaşma hedefini gerçekleştirmesi; öğretimin tüm kademelerindeki okullaşma oranlarının gelişmiş ülkelere ulaşması ve nitelik olarak çağdaş ölçütlere uygun hâle gelmesi ile mümkündür.

- ⦿ Eğitim sistemi, çağın gerisinde kalmaması için gelişmeler göz önünde bulundurularak sürekli yenilenmelidir.
- ⦿ Nitekim Türkiye, cumhuriyetin kurulduğu günden beri, eğitimin çağdaşlaşması yolunda önemli adımlar atmıştır.

Laik Eğitim Anlayışının Benimsenmesi

- ⦿ Cumhuriyet Döneminde, eğitimde laiklik düşüncesini yerleştirmek için, din yerine modern toplumlarda temel alınan bilim ve akılcılık gibi değerler esas alınmıştır.
- ⦿ Din eğitiminin devlet kontrolünde ve vatandaşların inançlarına uygun olarak verilmesi ön görülmüş, eğitim-öğretimin amacı ve içeriği, dünyevi ihtiyaçlara göre yeniden yapılandırılmıştır.
- ⦿ Bu dönemde laik eğitimle, fikri hür, vicdanı hür nesiller yetiştirilmeye çalışılmıştır. Cumhuriyet Döneminde; Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkarılması, Şeriye ve Evkaf Vekâletinin kaldırılması, tekke ve zaviyeler ile medreselerin kapatılması laik eğitimin kurulması amacıyla atılmış önemli adımlardır.

1923	Lozan Barış Antlaşması imzalandı. Tüm yabancı okulları Millî Eğitim Bakanlığına bağlandı. Bu okullarda dinî propaganda yapılması yasaklandı.
1924	Hilafet kaldırıldı. Böylece, daha önce siyasi gücü elinden alınıp dinî bir kurum olarak yaşamasına izin verilen hilafetin, cumhuriyet rejiminde yönetime ortak olması riski bertaraf edilmiştir.
1924	Tevhid-i Tedrisat Kanunu kabul edildi. Farklı bakanlıklara bağlı olan okullar, Millî Eğitim Bakanlığına bağlandı. Din eğitimi yeniden düzenlendi.
1924	Anayasa kabul edildi. "Hiç kimse felsefi inancından, din ve mezhebinden dolayı <u>kınanamaz</u> . Güvenliğe, edep ve törelere ve kanun hükümlerine aykırı bulunmamak üzere her türlü dinî törenler serbesttir." hükmü getirildi.
1937	Laiklik ilkesi Anayasa'ya girdi. Böylece Anayasa'da Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin laik olduğu belirtildi.
1973	Millî Eğitim Temel Kanunu yürürlüğe girdi. "Türk millî eğitiminde laiklik esastır. Din kültürü ve ahlak öğretimi; ilköğretim okulları, lise ve dengi okullarda zorunlu dersler arasında yer alır." hükmü getirildi.
1982	Yeni Anayasa kabul edildi. "Din ve ahlak eğitim ve öğretimi devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanunî temsilcilerinin talebine bağlıdır." hükmü getirildi.

Karma Eğitim Anlayışının Benimsenmesi

- 1921 yılında Darülfünunda karma eğitime geçilmiştir.
- 1924'te ilkokullarda karma eğitim başlamıştır.
- 1926-1927 öğretim yılından itibaren ücretsiz hâle getirilen orta öğretimde, kız ve erkek öğrencilerin bir arada öğrenim görmeleri gerçekleştirilmiştir.
- 1934 yılından itibaren liselerde karma eğitime geçilmiştir.
- 1937 yılından itibaren, köy öğretmen okullarında karma eğitime geçilmiştir.
- 1940 yılından itibaren, köy enstitülerinde karma eğitime geçilmiştir.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE EĞİTİM ALANINDAKİ GELİŞMELER

- ⦿ Ülkemizde Kurtuluş Savaşı'na paralel olarak sürdürülen eğitim çabaları, cumhuriyetin ilanından sonra, modern devlet mekanizmasını işletecek ve ülke kalkınmasını gerçekleştirecek kuşakları eğitmek için yeni kurumların açılması, yeni yasaların çıkarılması gibi faaliyetlere yönelmiştir.
- ⦿ Diğer yandan, eğitim hizmetlerini toplumun bütün bireylerine ulaştırmak üzere, yurt çapında bir eğitim seferberliği başlatılmıştır.
- ⦿ Modern Türkiye Cumhuriyeti'nin devamlılığını sağlayacak insan gücünün eğitimi, kuşkusuz yeni yaklaşımlar, farklı bir zihniyet, bilimsel bir tutum gerektirmiştir.
- ⦿ Bu doğrultudaki çalışmalar, eğitimin niteliği ile ilgili olmuştur. Buna karşılık, eğitim gören nüfusun yurt çapında artması ise eğitimin nicelik boyutuna ilişkin konulardan birini meydana getirmiştir.
- ⦿ Cumhuriyet Döneminde eğitimin temelleri, Maarif Kongresi, anayasa ve yasalar, eğitim şûraları, Meclis kararları ve Atatürk'ün görüş ve önerileri ile şekillenmiş ve dört temel hedefe odaklanmıştır.
- ⦿ Bunlar; eğitim ve öğretimin birleştirilmesi, eğitimin örgütlenmesi, yaygınlaştırılması ve niteliğinin iyileştirilmesi olarak sıralanabilir.

Okul Öncesi Eğitim

V. Millî Eğitim Şûrası (1953)

- İlköğretim teşkilatının, zorunlu ve isteğe bağlı olmak üzere ikiye ayrılması,
- Okul öncesi eğitim ve öğretim teşkilatı ile tamamlayıcı kursların, isteğe bağlı kurumlar olarak kurulması kararları alınmıştır.

XVII. Millî Eğitim Şûrası (2006)

- Okul öncesi eğitimin zorunlu hâle getirilmesi için çalışmaların başlaması,
- Okul öncesi eğitim kurumlarının açılmasında özel sektörün teşvik edilmesi,
- Okul öncesi kurumlar, kreş ve çocuk yuvaları gibi tesislerin geliştirilmesinde devlet desteği ve teşvikinin artırılması kararları alınmıştır.

Millî Eğitim Temel Kanunu (1973)

- Okul öncesi eğitimi, zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar. Bu eğitim, isteğe bağlıdır.
- Bu okullar, bağımsız anaokulu olarak kurulabileceği gibi, gerekli yerlerde ilköğretim okuluna bağlı ana sınıfları hâlinde veya diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da açılabilir.
- Okul öncesi eğitim kurumlarının nerelerde açılacağı, Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan yönetmeliklerle düzenlenir.

İlköğretimdeki Gelişmeler

- Osmanlı Devleti'nde ilkokul seviyesinde eğitim veren kurumlar, sıbyan mektepleri ve iptidai mektepleridir. Bu okullar, halkı okuma yazma alanında ileri bir seviyeye götürememiştir.
- Bu nedenle cumhuriyet rejiminin en önemli eğitim politikalarından biri, ilköğretimi yaymak ve okullaşma oranını yüzde yüze çıkarmak olmuştur.
- Eğitimde fırsat eşitliği, eğitimin parasız olması, ilköğretimin yaygınlaştırılması ve eğitimin çağdaşlaştırılması yönündeki çalışmalar sonucunda, ilköğretimde 1923-1938 yılları arasında gözle görülür sayısal artışlar olmuştur.
- Cumhuriyetin ilk yıllarında, nüfusun çoğunluğu köylerde yaşadığı için, köy odaklı bir okullaşma politikası uygulanmıştır.
- Türkiye'de sosyal, ekonomik gelişmelere paralel olarak köyden kente göçle birlikte 1970'lerden itibaren okullaşmanın odağı kentler olmuştur.
- Günümüzde de kalabalık sınıflar, derslik yetersizliği gibi sorunlar daha çok kentlerde görülmektedir.
- Köy nüfusunun azalması sonucunda köy okulları işlevsiz hâle gelmiş ve çoğu kapanmıştır.
- Bu arada ilköğretim okullarının programlarında da bazı önemli değişiklikler yapılmıştır.

- 1926-1968 yılları arasında, ilkokul programlarının öğrenci merkezli, sorun çözmeye dayalı, demokratik olması amaçlanmış ise de bu ilkeler tam olarak hayata geçirilememiştir.
- 2000'li yıllarda, yeni öğretim programları ile eğitimde çağdaş ilke ve değerlere önem verilerek eğitimin geliştirilmesine çalışılmıştır.

Günümüzdeki Eğitim Uygulamaları

Taşınmalı İlköğretim

- Nüfusu az ve dağınık yerleşim birimlerinde, ilköğretim okulu bulunmayan ya da birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan ilköğretim okullarındaki öğrencileri, merkezî ilköğretim okullarına gününbirlik taşımak, böylece öğrencileri fırsat eşitliğinden yararlandırmak ve onlara daha nitelikli öğrenim olanağı sağlamak amacıyla yapılan bir uygulamadır.

Yatılı Bölge Okulları ve Pansiyonlu İlköğretim Okulları

- Kırsal kesimde, okulu bulunmayan köy ve köy altı yerleşim birimlerinde bulunan yoksul ailelerin çocuklarına ilköğretim hizmetlerini götürebilmek amacıyla yatılı bölge okulu (YBO) ve pansiyonlu ilköğretim okulu (PIO) açılmaktadır.
- Bu okullarda öğrenim gören öğrencilerin her türlü giderleri devlet tarafından karşılanmaktadır.

Türkiye'de İlköğretimin Gelişim Süreci

1923	I. Heyet-i İlmiye • İlköğretimin 6 yıla çıkarılması • Küçük köyler için yatılı bölge okullarının açılması II. Heyet-i İlmiye • İlköğretimin 5 yıla indirilmesi • İlköğretim programlarının geliştirilmesi
1924	Anayasa'nın Kabulü • İlköğretimin zorunlu ve parasız olması
1926	Maarif Teşkilatına Dair Kanun • İlköğretimin süresinin 5 yıl, köy okullarında ise 3 yıl olarak belirlenmesi • İlköğretim okullarının; şehir ve kasaba gündüzlü, şehir ve kasaba yatılı, köy gündüzlü ve köy yatılı okulları olarak düzenlenmesi

1939	I. Millî Eğitim Şûrası •İlköğretimin köy okullarında da 5 yıl olması •Üç sınıflı köy okullarında sınıf sayısının beşe çıkarılması
1968	•Birleştirilmiş sınıf uygulamasının başlatılması
1973	Millî Eğitim Temel Kanunu •İlköğretimin 8 yıla çıkarılması ve ortaokulların, temel eğitimin ikinci basamağını oluşturması •İlköğretime dayalı en az 3 yıllık öğretim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının ilköğretim çatısı altında yer alması •Nüfusun az ve dağınık olduğu yerlerde, köyler gruplandırılarak merkezî durumda olan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonların; gruplaştırmamanın mümkün olmadığı yerlerde ise yatılı ilköğretim bölge okullarının kurulması
1983	•Temel eğitim deyiminin ilköğretim olarak değiştirilmesi •İlköğretimin, 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitimini kapsamaması •İlköğretimin, kız ve erkek tüm vatandaşlar için zorunlu ve devlet okullarında parasız olması

1996	XV. Millî Eğitim Şûrası • 5-6 yaş okul öncesi eğitiminin ilköğretim bünyesine alınması • İlköğretimin kesintisiz 8 yıllık zorunlu eğitim olarak uygulanması • Uzun vadede zorunlu eğitimin 18 yaşı kapsayacak şekilde düzenlenmesi • Küçük yerleşim birimlerindeki öğrencilerin 8 yıllık zorunlu eğitimden yararlanabilmeleri için taşınmalı, YİBO ve pansiyonlu okul sisteminden yararlanılması • Eğitim-öğretimin öğretmen merkezli olmaktan çıkarılıp öğrenci merkezli duruma getirilmesi
1997	• Ayı ayrı geçen “ilkokul” ile “ortaokul” ibarelerinin yerine “ilköğretim okulu” ibaresinin getirilmesi • İlköğretimin 8 yıllık okullardan oluşması ve kesintisiz eğitim yapılması
2006	XVII. Millî Eğitim Şûrası • Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması için çalışmalara başlanması
2009	• Okul öncesi eğitim, 32 pilot ilde zorunlu olmuştur.

Ortaöğretimdeki Gelişmeler

- Cumhuriyetin ilan edildiği günlerde Türkiye’de 23 lise bulunuyordu.
- 1938’e gelindiğinde ise yüksek öğretmen okulu mezunlarının artması ve Avrupa’da öğrenim gören öğretmenlerin istihdam edilmesiyle liselerin sayısı 68’e çıkmıştır.
- Cumhuriyet Dönemi boyunca genel ortaöğretimde, genel liselerden başka lise türleri de bulunmaktaydı.
- Bunlar; özel liseler, Anadolu liseleri, fen liseleri, Anadolu öğretmen liseleri ve Anadolu güzel sanatlar liseleriydi.
- Bu dönemde, sözü edilen çabaların sonucu olarak mesleki ve teknik ortaöğretimde, Osmanlı mirası ile kıyaslanamayacak bir gelişme kaydedilmiştir.
- Bugün mesleki ve teknik öğretim okulları; erkek teknik öğretim okulları, kız teknik öğretim okulları, ticaret ve turizm öğretimi okulları gibi çeşitlenmiştir.
- Meslek okullarına günümüzde çok büyük önem verilmektedir.
- Hem devlet sektöründe hem de özel sektörde ara elemana duyulan ihtiyaç, meslek okullarını ülkemiz için vazgeçilmez kurumlar hâline getirmiştir.

Ortaöğretimin Gelişim Süreci

1923	I. Heyet-i İlmiye •Sultani adının liseye çevrilmesi
1924	II. Heyet-i İlmiye •Ortaokul ve liselerin ayrı bölüm hâline getirilmesi, öğretim süresinin 3+3 yıl olması (7 yıldan 6 yıla indirilmesi) •Öğretmen okullarının öğretim sürelerinin 5 yıla çıkarılması •Kız liselerinin tam sınıflı hâle getirilmesi
1925	III. Heyet-i İlmiye •Liselerin yeniden düzenlenmesi ve belirli merkezlerde çoğaltılması •Öğretmen okulları ve diğer meslek okullarının belirli merkezlerde toplanması •Gündüzlü ortaokullarda karma eğitimin yapılması Maarif Teşkilatına Dair Kanun
1926	Maarif Teşkilatına Dair Kanun •Ortaöğretim okullarının; liseler, ortaokullar, ilköğretmen okulları ve köy ilköğretmen okulları olarak sınıflandırılması •Teknik, meslek ve uzmanlık okullarının açılması

1949	V. Millî Eğitim Şûrası •Lise ders konularının 4 yıllık teşkilata göre düzenlenmesi
1973	İ Millî Eğitim Temel Kanunu •Ortaöğretimin çeşitli programlar uygulayan liselerden meydana gelmesi •Öğrenim sürelerinin, uygulanan programın özelliğine göre, Bakanlıkça tespit edilmesi •Nüfusu az ve dağınık olan yerlerde, ortaöğretimin genel, mesleki ve teknik öğretim programlarını bir yönetim altında uygulayan çok programlı liselerin kurulması

1990	XIII. Millî Eğitim Şûrası •Ortaöğretimin 12-17 yaş arasındaki öğrencilerin genel, mesleki ve teknik her türlü eğitimlerini kapsamı •Ortaöğretim derecesinin iki kademe olması •I. kademe ortaöğretimin 12-14 yaş arası öğrencilere verilen eğitimin tümünü kapsamı •II. kademe ortaöğretimin 15-17 yaş arası öğrencilere verilen genel, mesleki ve teknik eğitimin tümünü kapsamı ve bu devre ortaöğretim kurumlarına lise adının verilmesi •Belirli programa ağırlık veren okullara bu programın adının (fen lisesi, öğretmen lisesi vb.) verilmesi
1996	XV. Millî Eğitim Şûrası •Mesleki ve teknik eğitimde eklemler (modüller) eğitime başlanması •Ortaöğretime gitmek isteyen öğrencilerin, hazırlık sınıfı eğitimi (9. sınıf) sonunda ilgi ve isteklerine göre, genel ya da meslek eğitimi veren programlara yönlendirilmesi
2005	•Ortaöğretimin 4 yıla çıkarılması

Yükseköğretimdeki Gelişmeler

- Cumhuriyet, Osmanlı Devleti'nden kalma yükseköğretim kurumları olan medreseleri hemen kapatırken Darülfünuna destekte bulunarak bir şans vermiştir.
- Ancak Darülfunun, toplumdaki köklü değişikliklere öncü olup halkı yeni rejime hazırlamak yerine, gelişmelere tepkisiz kalmayı tercih etmiştir.
- İlk dönemlerde, var olan yükseköğretim sistemi korunurken 1930'lardan itibaren yükseköğretim alanında köklü değişiklikler yapılmıştır.
- Darülfününün Avrupa'daki üniversiteler düzeyinde gelişmesini sağlamak için İsviçreli Albert Malche (Malşe) Türkiye'ye davet edilerek (1932) kendisinden rapor hazırlaması istenmiştir.
- Bunun yanında Millî Eğitim Bakanlığı, Darülfunun Divanı, fakülte meclisleri, fakülte reislerinden de reform konusunda tasarılar istenmiştir.
- Malche, gelen raporları değerlendirerek hazırladığı raporunu Bakanlar Kuruluna sunmuştur.
- Türkiye'nin yükseköğretim tarihinde dönüm noktası sayılabilecek olaylardan biri, belki de en önemlisi 1933 yılında gerçekleştirilen "Üniversite Reformu" ya da o zamanki adıyla "Darülfünün Reformu"dur.
- Bu reform, dönemin en önemli yükseköğretim kurumu olan Darülfününün kapatılarak yerine İstanbul Üniversitesinin kurulmasıyla sonuçlanmıştır.

- Bu süreçte Darülfünunun öğretim üyesi kadrosu büyük oranda tasfiye edilmiş ve bir kısmı yurt dışından getirilmek suretiyle yeni öğretim üyelerinin istihdamına gidilmiştir.
- Üniversite Reformu, Türkiye’de üniversitenin bilimsel kişiliğini kazanmasında dönüm noktası olarak kabul edilmektedir.
- Bu reformun, meydana getirdiği üniversite modeliyle Türk üniversitesini dünyanın birçok gelişmiş ülkesindeki üniversitelerle aynı düzeye taşıdığı da iddia edilmektedir.

Yükseköğretimin Gelişim Süreci

1924	• 1924 tarih ve 493 sayılı Kanun’la Darülfünuna, İstanbul Darülfünunu adı verilerek tüzel kişilik kazandırıldı. • 3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile İstanbul Darülfünununa bağlı ilahiyat fakültesi kuruldu.
1925	• 925 tarihli Talimatname ile üniversitelerin bilimsel ve idari özerkliği vurgulandı.
1933	• 1933 Üniversite Reformu; Batı üniversitelerindeki yönetim ve eğitim-öğretim şeklini ülkemize getirmek amacıyla yapıldı. • Reform kapsamında Darülfünun kapatıldı. Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul Üniversitesini kurmakla görevlendirildi. • Üniversite, fakülte, rektör, dekan gibi terimlerin kullanılması benimsendi. • Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile açılan ilahiyat fakülteleri, İslam Tetkikleri Enstitüsü olarak düzenlendi.

1946	•1946 reformuyla, yükseköğretim kurumlarında kendi kendini yönetme anlayışı egemen oldu ve üniversitede önemli gelişmeler kaydedildi. •Genel bir “Üniversite Kanunu” çıkarıldı ve üniversite kavramı, tanımlanarak bilim temeline oturtuldu. •Bu kanunla üniversiteler özerklik kazandı. Bu özerklik, 27 Mayıs 1960 darbesiyle kesintiye uğradı. •Üniversiteler kurumsallaşmaya başladı. •Ülkede üniversite sayısında artış oldu.
1961	•1961 Anayasası’nda ilk kez, üniversiteler 1961 ile ilgili madde yer aldı. Üniversitelerin ancak devlet eliyle ve kanunla kurulabileceği belirtildi.
1973	•1973 tarih ve 1750 sayılı Kanun ile üniversitelerin görevi ayrıntılı bir şekilde belirtildi. 1973’te Anayasa’da yapılan değişiklikle, üniversite özerkliğine sınırlamalar getirildi. Ancak, İstanbul ve Ankara Üniversitelerinin Anayasa Mahkemesine açtığı davalarla özerkliğe ters düşen maddeler iptal edildi.
1980	•1980’li yıllarda dünya ve Türkiye’de yaşanan değişime paralel olarak yükseköğretim alanında birtakım hizmetler vermiş olan vakıflara ait üniversiteler açılmaya başlandı.
1981	•1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile kalite ve verimliliği arttırmak, üniversiteler arası koordinasyonu sağlamak; eğitim-öğretim, araştırma, bilim adamı yetiştirme konularında planlar yapıp uygulamak amaçlandı. Bu kanun ile tüm bu görevler, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)na verildi.

Cumhuriyet Dönemi'nde Eğitim Alanındaki Kazanımlar

- ⦿ Yeni kanun, tüzük ve yönetmeliklerle yeni bir ulusal eğitim ve öğretim sistemi oluşturulmuştur.
- ⦿ Öğretim birliği sağlanmış ve ülkenin her tarafında ortak programlar uygulamaya konmuştur.
- ⦿ Dinî eğitim yerine millî ve laik eğitim tercih edilmiştir.
- ⦿ Yeni ilk, orta ve yükseköğretim kurumları kurulmuştur.
- ⦿ İlköğretimden sonra ortaöğretimde de parasız eğitime geçilmiş ve parasız yatılı okuma imkânı sağlanmıştır.
- ⦿ Karma eğitim, ortaokul ve liselerden sonra yükseköğretimde de uygulanmaya başlanmıştır.
- ⦿ Okul programları sadece pedagojik bir amaca değil, toplumsal amaçlara da yönelik olarak yenilenmiştir.
- ⦿ Eğitimde yaygın, ulusal, yaşamsal ve fırsat eşitliğine dayalı bir gelişme hedeflenmiştir.
- ⦿ Çok sayıda yabancı uzman getirilmiş ve yurt dışına öğrenci gönderilmiştir.
- ⦿ Eğitim, bilimsel temellere dayandırılmıştır.

Yaygın Eğitimdeki Gelişmeler

- Cumhuriyetimizin ilk yıllarından itibaren, toplumun genel eğitim seviyesi dikkate alınarak yaygın eğitime büyük önem verilmiştir.
- Bu alanda iki kurum önemli işlevlerde bulunmuş ve cumhuriyet ideolojisinin yerleşmesinde büyük rol oynamıştır. Bu kurumlar şunlardır:

Yaygın Eğitim Kurumları

- Millet Mektepleri
- Halkevleri

Millet Mektepleri

- 11 Kasım 1928'de Millet Mektebi Teşkilatına Dair Talimatname yürürlüğe girdi.
- Bu talimatnameye göre, ülke çapında eğitim seferberliği başlatıldı.
- Ülkede yaşı 15-45 arasında olan okula gitmemiş kadın ve erkekler, millet mekteplerinin öğrencisi sayıldılar.
- Millet mektepleri programı; A, B ve C aşamaları olmak üzere üç aşamadan oluşuyordu.
- A aşamasında okuma yazma öğretiliyordu.

- ⦿ B ve C aşamalarında ise yurttaşların yaşamları için temel bilgiler ile üst düzey becerilerin kazandırılması hedefleniyordu.
- ⦿ 1929-1935 yılları arasında millet mekteplerine devam ederek şهادetname (diploma) alanların sayısı 2.376.845'tir.

Halkevleri

- ⦿ 1932 yılında açılmaya başlanan halkevlerinin kuruluş amacı; Atatürk devrimlerinin benimsetilmesi, halkın aydınlatılması ve yaşamın çağdaşlaştırılmasına yönelik çalışmaların yapılmasıdır.
- ⦿ Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre yaygın eğitimin özel amacı, millî eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak örgün eğitim sistemine hiç girmemiş, herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademedен çıkmış vatandaşlara, örgün eğitimin yanında ya da dışında eğitim verilerek genel eğitim seviyesinin yükselmesini sağlamaktır.

Buna göre yaygın eğitimin yararları şöyle sıralanabilir:

- ▶ Okuma yazma öğretmek, bireylerin eksik eğitimlerini tamamlamaları için onlara sürekli olanaklar sağlamak
- ▶ Bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelere uyumu kolaylaştırıcı eğitim olanağı sağlamak

- ▶ Serbest zamanları yararlı bir biçimde değerlendirme ve kullanma alışkanlıklarını kazandırmak
- ▶ Çeşitli mesleklerde çalışanlara, gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmak
- ▶ Millî kültür değerlerini koruyucu, geliştirici, tanıtıcı ve benimsetici nitelikte eğitim olanağı hazırlamak
- ▶ Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıklarını kazandırmak
- ▶ Ekonominin gelişimi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslek edinmeyi sağlayıcı olanaklar hazırlamak
- ▶ Doğru beslenme ve sağlıklı yaşam tarzını benimsetmek

TÜRKİYE'DE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME SÜRECİ

- 1981 yılında çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu gereğince daha önce Millî Eğitim Bakanlığı ve üniversitelere bağlı olarak faaliyet gösteren öğretmen yetiştiren yüksekokul, enstitü, akademi ve fakülteler 20 Temmuz 1982'de YÖK (Yükseköğretim Kurulu) çatısı altında üniversiteler bünyesinde toplanmıştır.
- 1989- 1990 öğretim yılından itibaren öğretmen yetiştiren bütün yükseköğretim kurumlarının öğretim süresi en az dört yıllık lisans düzeyine çıkmıştır.
- Ülke gereksinimi doğrultusunda Bakanlığımız ve YÖK iş birliğinde, 1998-1999 eğitim-öğretim yılından itibaren, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında yeniden yapılandırmaya gidilmiştir.

Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme

- Okul öncesine öğretmen yetiştirme
- İlköğretime öğretmen yetiştirme
- Ortaöğretime öğretmen yetiştirme
- Mesleki ve teknik eğitime öğretmen yetiştirme

- Köye öğretmen yetiştirme

Okul Öncesine Öğretmen Yetiştirme

- ⦿ 1914-1915 öğretim yılında Ana Muallim Mektebi açılarak öğretmen yetiştirilmiş, ancak 1918'de ihtiyaç fazlası öğretmen olduğu gerekçesiyle okul kapatılmıştır.
- ⦿ 1927 yılında Ana Muallim Mektebi tekrar açılmıştır.
- ⦿ Ortaokul üzeri iki yıl öğretim süreli bu okul, 1930-1931 öğretim yılı sonunda İstanbul Kız Muallim Mektebine taşınmış, daha sonra da kapatılmıştır.
- ⦿ 1935'te Kız Teknik Öğretmen Okulu içinde Çocuk Bakımı Şubesi'nde anaokulu öğretmeni yetiştirilmeye başlanmıştır.
- ⦿ Bölüm daha sonra Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü adını almıştır.
- ⦿ Bu bölüm, okul öncesine lisans düzeyinde öğretmen yetiştiren ilk programdır.
- ⦿ 1961'de İlköğretim ve Eğitim Temel Kanunu, kız enstitülerinde öğrenim görenlerin anaokullarında öğretmen olarak görevlendirilmesini sağlamıştır.
- ⦿ 1963-1964 öğretim yılından itibaren kız meslek liselerinde Çocuk Gelişimi ve Bakımı bölümleri açılmıştır.
- ⦿ Bu bölümler 1976 yılına kadar öğretmen yetiştirmiştir.

- 1973'te Millî Eğitim Temel Kanunu'nun tüm öğretmenlerin en az ön lisans, lisans düzeyinde öğrenim görmeleri şartını getirmesi nedeniyle, sonraki yıllarda bu bölüm mezunları usta öğretici olarak istihdam edilmişlerdir.
- 1982'de Ankara Kız Teknik Öğretmen Okulu, Gazi Üniversitesi bünyesinde açılan Mesleki Eğitim Fakültesini oluşturan birimlerden biri olmuştur.
- 1999'da okul öncesine öğretmen yetiştiren bölümlerin/ programların sayısı 32'ye yükselmiş, bu gelişmede sosyal ve ekonomik faktörler de rol oynamıştır.

İlköğretime Öğretmen Yetiştirme

Cumhuriyet Döneminde (1923-1982) Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde ilköğretime öğretmen yetiştiren kurumlar şunlardır:

Şehir, kasaba ve köy öğretmeni yetiştiren kurumlar	- İlköğretmen okulları - İki yıllık eğitim enstitüleri
Köy öğretmeni yetiştiren kurumlar	- Köy muallim mektepleri - Köy eğitim kursları - Köy öğretmen okulları - Köy enstitüleri

Başka kaynaklardan öğretmen istihdamı

- Ehliyetname imtihanları
- Yedek subay öğretmenler
- Vekil öğretmenler
- Mektupla öğretmen yetiştirme
- Hızlandırılmış programla öğretmen yetiştirme
- Çeşitli fakülte mezunlarından yararlanma

Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme

- Cumhuriyet Dönemi'nde (1923-1982) Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde genel ortaöğretime öğretmen yetiştiren kurumlar aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Ortaokullara öğretmen yetiştiren kurumlar

- Musiki Muallim Mektebi
- Terbiye-i Bedeniye Mektebi
- Eğitim enstitüleri

Liselere öğretmen yetiştiren kurumlar

- Yüksek öğretmen okulları
- Klasik yükseköğretmen okulları (1923-1978)
- Son dönem yüksek öğretmen okulları (1978-1982)

Köye Öğretmen Yetiştirme

Köy Enstitüleri

- 19 Haziran 1942'de çıkarılan 4274 sayılı Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Yasası ile kurulan ve 1954'e kadar varlığını sürdüren köy enstitülerinin sayısı 21'dir. Köy enstitülerinin oluşmasında Ethem Nejat, İ. Hakkı Baltacıoğlu fikirleriyle önemli bir katkı sağlarken; M. Necati hem fikirleri ile hem de bizzat uygulamalarıyla büyük rol oynamıştır. Fakat, bu kurumların ortaya çıkışında en önemli roller; Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel ile İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'undur.

Cumhuriyet Dönemi'nde Öğretmen Yetiştirmenin Tarihsel Süreci

1923	•1923'te TBMM'de okunan hükûmet programıyla öğretmen yetiştiren kurumlarla ilgili 439 sayılı Yasa çıkarılmıştır. •Terbiye-i Bedeniye Mektebi açıldı.
1925	•Yüksek Öğretmen Okulu Yönetmeliği ile 1925 okulun eğitim süresi 4 yıl olarak belirlendi. İlk üç yıl, üniversite dersleriyle meslek dersleri içindir. Son bir yıl, uygulama ve staj devresidir.
1926	•Orta Muallim Mektebi (Bir yıl sonra Gazi Orta Muallim Mektebi adını almıştır.) açıldı.
1927	•Köy muallim mektepleri açıldı.
1936	•Köy eğitim kursları açıldı.
1937	•Kız ve Erkek Teknik Öğretmen Okulu açıldı. •Köy öğretmen okulları açıldı.
1940	•Köy öğretmeni yetiştirmek amacıyla, Türkiye'nin pek çok ilinde, sayıları 21'i bulacak olan, köy enstitüleri açılmaya başlandı.
1959	•1959-1960 öğretim yılında, Ankara Yüksek Öğretmen Okulunun yanı sıra ilk kez din öğretmeni yetiştirmek amacıyla İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü açıldı.
1960	•Büyük öğretmen açığını kapatmak amacıyla "yedek subay öğretmen" olma hakkı tanındı. •Teknik, ticaret, turizm... alanlarında yüksek öğretmen okulları açıldı.

1965	•Orta Doğu Teknik, Hacettepe, Boğaziçi gibi üniversitelerin bünyesinde eğitim bölümleri açıldı. •Eğitimde lisansüstü programlar başlatıldı. •Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi açıldı.
1974	•İlköğretmen okullarının bir kısmı öğretmen liselerine dönüştürüldü. •1974-80 arasında mektupla öğretim yoluyla ya da 1-2 haftalık hızlandırılmış programlarla öğretmen yetiştirildi.
1982	Öğretmen yetiştirme politikasında bazı gelişmeler yaşandı: •Formasyon dersleri önem kazandı. •Öğretmenliğin herkesin yapacağı bir iş olarak düşünülmemesi gerektiği görüşü benimsendi. •Öğretmen yetiştirme görevi üniversitelere verildi.

EĞİTİME KATKIDA BULUNAN DÜŞÜNÜRLER

Atatürk

- ⦿ Atatürk'ün eğitim düşüncesi, zamanının eğitim anlayışlarından temelde ayrılır.
- ⦿ Diğer eğitim anlayışları belirli bir unsura dayanıp o unsuru mutlaklaştırmıştır.
- ⦿ Öyle ki bu dönemde yaygın olan ideolojiler; devlet, ırk, din, işçi sınıfı, sermaye gibi unsurlardan yalnızca birini eğitim politikasının yegâne temeli olarak kabul etmiştir.
- ⦿ Atatürk, Türk toplumunu “sınıfsız ve imtiyazsız” olarak görmüş, eğitim politikalarının buna göre oluşmasını sağlamıştır.
- ⦿ Türk eğitim tarihinde bilinen ilk eğitim düşünürü olan Farabi'ye göre devlet başkanı milletin eğitimcisi olmalı; öğrenme ve öğretmeyi sevmeli ve her şeyi kolayca öğretmelidir.

Ziya Gökalp

- ⦿ Eğitimin amaçları konusundaki çalışmalarına Emile Durkheim (Emil Durkham, 1858-1917)'in görüşlerini “Türkçeleştirerek” başlayan Ziya Gökalp, eğitim olgusuna sosyal açıdan yaklaşmış, fertlerin eğitiminde psikolojik unsurlar yerine sosyolojik unsurları kullanmıştır.
- ⦿ Ziya Gökalp'a göre eğitim; millî kültüre göre yetişmiş, onu temsil eden, şahsiyet sahibi gençler yetiştirmelidir.

Düşünürler	Eğitim Anlayışları/Çalışmaları
Mustafa Necati	•Öğretim birliğinin yaygınlaştırılması, Talim ve Terbiye Dairesinin etkinliğinin arttırılması, halk eğitimi merkezleri ve halk dershanelerinin açılması, okul kitaplarının yenilenmesi başlıca çalışmalarındandır.
Hıfzırrahman Raşit Öymen	•Karma eğitimin yaygınlaştırılması, eğitim hakkının nasıl kullanılacağına belirlenmesi üzerinde çalışmıştır. •Üç sınıflı köy okullarının beş sınıfa çıkarılması ve toplu öğretim ilkesinin uygulanması gerektiğini belirtmiş, bu konulardaki uygulamaları başlatmıştır.
Hasan Âli Yücel	•Çağdaşlaşmak için Batı'yı tanımamız gerektiğine inanmıştır. Millî eğitimi yeniden yapılandırmak ve köy enstitülerini yaygınlaştırmak için çalışmıştır. •Ülkemizi temsilen katıldığı UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) toplantısında eğitim ve öğretim alanındaki iş birliğinin dünya barışının temeli olduğunu vurgulamıştır.

Halil Fikret Kanat

- Sokaklara tükürmekten, aklımızın estiği yere kâğıt ve çöp atmaktan tutunuz da yemek yememize, içmemize ve giyinmemize kadar her şeyi pedagojik gözle incelemeyip canlı ve cansız çevrenin etkilerine tamamıyla kayıtsız kalmamız hâlinde büyük hata işlemiş olacağımızı söylemiştir.
- Eğitimi, geçmişte toplum tarafından meydana getirilmiş maddi ve manevi değerlerin korunup ona yeni değerler katılarak genç kuşaklara aktarılması ve genç kuşakların bu değerlere göre yetiştirilmesi olarak tanımlamıştır.
- Eğitimin ailede başladığını, ailenin de milletin temeli olduğunu, aile sistemi sağlam olan milletlerin uzun süre yaşayacağını vurgulamıştır.

İsmail Hakkı Baltacıoğlu

- Okulun yaratıcı ve müstakil şahsiyetin gelişimine uygun bir çevre hâline getirilmesi, okutulan ve yazdırılan konuların öğrencilerin seviyelerine uygun olması, çocukların söylemeye ve okumaya zorlanmaması gerektiğini ifade etmiştir.
- “Çocukların kültürel, sosyal ve ekonomik düzeyleri, beceri kazanmalarında doğrudan etkilidir.” görüşünü savunmuştur.
- Ona göre eğitimin maksadı; belirli düşünme, duyma ve işleme tarzında bir insan meydana getirmektir.